

# **Metody zážitkové pedagogiky aplikované v tramském etniku**

Petr Tománek

---

Bakalářská práce  
2013



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

## **ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE**

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr TOMÁNEK**

Osobní číslo: **H10259**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Metody zážitkové pedagogiky aplikované  
v tramském hnutí**

Zásady pro vypracování:

**Zpracování rešerše a studium odborné literatury.**

**Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti zážitkové pedagogiky.**

**Příprava metodiky výzkumné části.**

**Realizace kvalitativního výzkumu zážitkové pedagogiky aplikované v tramském hnutí.**

**Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.**

**Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-636-5.**

**PELÁNEK, Radek. Zážitkové výukové programy. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-656-8.**

**ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.**

**REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. Cílená zpětná vazba. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-317-8.**

**HURIKÁN, Bob. Dějiny trampingu. Praha: Novinář, 1990. ISBN 80-7077-432-0.**

Vedoucí bakalářské práce:

**Mgr. Jan Kalenda**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

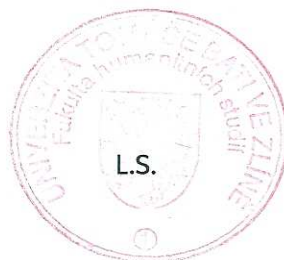
**30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce:

**3. května 2013**

Ve Zlíně dne 19. února 2013

  
doc. Ing. Aněžka Lengálová, Ph.D.  
děkanka



  
Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.  
ředitel ústavu

## PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 23.4.2013



.....

*1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:*

*(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.*

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

## **ABSTRAKT**

Cílem bakalářské práce je zmapovat využití zážitkové pedagogiky v tramském etniku.

Zážitková pedagogika jako nový progresivní pedagogický směr vznikla v naší zemi právě díky tramskému hnutí, její základy jsou postaveny na principech tábornické školy. Jedná se o jednu z nejefektivnějších metod všestranného osobního rozvoje. Na základě teoretických poznatků zážitkové pedagogiky a znalosti historie tramského hnutí jsme se pokusili zmapovat sociální dynamiku a sociální normy, včetně způsobů využívání metodologie zážitkových akcí v tramských osadách.

**Klíčová slova:** zážitková pedagogika, tábornická škola, tramské hnutí, sociální dynamika, sociální norma, metodologie zážitkové akce.

## **ABSTRACT**

The aim of this work is to use experiential education in ethnic tramp.

Experiential education as a new progressive pedagogical direction was established in our country thanks to tramp movement. Its foundations are built on the principles of camping school. It is one of the most effective methods for all-round development of personality. We have attempted to map the social dynamics and social norms. Our analysis is based on theoretical knowledge of experiential education and knowledge of tramp movement's history. This also includes methods of using the methodology of experiential events in tramp settlements.

**Keywords:** Experiential education, camping school, tramp ethnicity, social dynamics, social norm, methodology of experiential events.

Rád bych touto cestou poděkoval Mgr. Janu Kalendovi za odborné vedení, trpělivost a laskavý přístup při vedení mé bakalářské práce, dále bych rád poděkoval všem trampům, kteří mně umožnili se mezi sebou pohybovat a projevíli neskutečnou trpělivost při zpracování dat. V neposlední řadě chci poděkovat své rodině za podporu a toleranci.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Moto:

*„Protože jsem poznal muka žíznivé touhy, chtěl bych vyhloubit studnu, z které by i jiní mohli pít.“*

*E. T. Seton*

# OBSAH

<b>ÚVOD</b> .....	<b>10</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST</b> .....	<b>11</b>
<b>1 HISTORIE TRAMPINGU</b> .....	<b>12</b>
1.1 HISTORIE TRAMPINGU MEZI VÁLKAMI .....	13
1.1.1 Vznik první osady .....	14
1.2 TRAMPING BĚHEM DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY .....	15
1.3 TRAMPING PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE.....	15
1.4 TÁBORNICKÁ ŠKOLA .....	16
1.5 ČESKÁ TÁBORNICKÁ UNIE .....	16
1.6 HISTORIE TRAMPSKÉ OSADY ŽLUTÁ SKÁLA .....	16
<b>2 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA</b> .....	<b>19</b>
2.1 DEFINICE ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY.....	19
2.2 HISTORIE A SOUČASNOST ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY .....	20
2.3 VYMEZENÍ ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY V PEDAGOGICKÝCH SMĚRECH .....	21
2.4 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA A POTŘEBY LIDÍ .....	22
2.5 ZAJIŠTĚNÍ PRŮBĚHU AKCÍ ZÁŽITKOVÉ PEDAGOGIKY .....	27
2.5.1 Instruktorový tým .....	27
2.5.2 Zabezpečení akce .....	30
2.5.3 Organizace týmu .....	30
2.5.4 Skladba programu akce .....	31
2.5.5 Skladba programů v rámci dne .....	32
2.5.6 Cílená zpětná vazba.....	32
<b>II PRAKTICKÁ ČÁST</b> .....	<b>34</b>
<b>3 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNÉ PRÁCE</b> .....	<b>35</b>
3.1 CÍL VÝZKUMU .....	35
3.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY .....	35
3.3 DRUH VÝZKUMU .....	35
3.4 METODY SBĚRU DAT .....	36
3.5 VÝZKUMNÝ VZOREK .....	37
3.6 VÝZKUMNÉ METODY ZPRACOVÁNÍ DAT .....	38
3.7 OBSAHOVÁ ANALÝZA DAT .....	39
3.7.1 Rozbor obsahové analýzy dokumentů – zhuštěný popis.....	44
3.8 SBĚR DAT FORMOU POZOROVÁNÍ .....	44
3.8.1 Rozbor pozorování – zhuštěný popis .....	50
3.9 JEDNOTLIVÉ ROZHOVORY A JEJICH ANALÝZA .....	50
3.9.1 Rozbor rozhovorů – zhuštěný popis.....	54
<b>4 VÝSLEDKY VÝZKUMU</b> .....	<b>55</b>
4.1.1 Kolbův cyklus .....	55
4.1.2 Maslowova pyramida potřeb .....	55
4.1.3 Organizace týmu .....	56
4.1.4 Skladba programu akce .....	56



4.1.5	Skladba programů v rámci dne .....	56
4.1.6	Cílená zpětná vazba, reflexe a sebereflexe.....	57
4.1.7	Přínosy zážitkové pedagogiky v tramském hnutí.....	57
4.2	ZÁVĚR – VYHODNOCENÍ DAT.....	58
	<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....</b>	<b>59</b>
	<b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>	<b>61</b>

## ÚVOD

Zážitková pedagogika byla do nedávna jako pedagogický směr opomíjena. Přitom se jedná o progresivní nenásilný způsob vzdělávání a získávání dovedností. Již Jan Amos Komenský prosazoval názornou výuku s možností žáků se k ní vyjádřit. Ve svých pracích se snažil o to, aby se lidé učili a odvozovali své poznatky z pozorování dějů v přírodě. K tomuto učení se po první světové válce nepřímo hlásilo i tramské hnutí, jako nepolitická světově unikátní skupina se rozvinula po celé České republice. Přestože se nikdy oficiálně neorganizovala, a proto byla i ze strany státu a úřadů všemožně potírána, rozvinula se do netušených rozměrů. Z jejích členů vyrostly mnohdy významné osobnosti naší země a zapříčinila mimo jiné i rozvoj zážitkové pedagogiky u nás.

V první části práce se seznámíme s tramským hnutím. Nejdříve se podíváme do historie. Od počátku se trampové setkávali s odporem úřadů i okolí. Jako dobrovolná oficiálně neorganizovaná skupina lidí se stejnými zájmy a potřebami se postupně rozšířila po celé republice, posléze i do celého světa. Trampové se jako každá dynamická skupina postupně rozvíjela a rozvíjí, v její komunitě přitom panují jiné sociální i společenské normy proti majoritní většině. Přitom zde dochází neustále k postupnému zdokonalování a prohlubování nejen sociálních vazeb, ale i ke zvyšování fyzických, manuálních ale i psychických dovedností. Seznámíme se i s historií studovaného vzorku.

Ve druhé části práce se budeme věnovat nejdříve teorii zážitkové pedagogiky, způsobům rozvoje dovedností a osobnostních rysů. Popíšeme si místo a způsoby použití zážitkové pedagogiky, cíle, kterých při jejím použití chceme dosáhnout. Zmíníme se o lidských potřebách i o dynamice malých sociálních skupin. Zážitková pedagogika je založena nejen na dobrovolnosti, ale i na etice, proto se zmíníme i o etické stránce pedagogiky. Všichni účastníci zážitkových akcí hrají v nich jistou roli, popíšeme si i jednotlivé role ve skupině.

Ve třetí praktické části se zaměříme na konkrétní sociální skupinu. Podíváme se na hierarchii a způsoby rozhodování v této pozorované skupině. Formou sběru relevantních dat zmapujeme způsoby předávání jednotlivých informací a dovedností. Poté formou pozorování a polostrukturovaných rozhovorů se pokusíme zmapovat přínos zážitkové pedagogiky pro jednotlivé členy, ale i pro skupinu jako celek. Nakonec porovnáme získané údaje s minulostí.

## **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## 1 HISTORIE TRAMPINGU

Tramping u nás vzniká již v době Rakouskouherska, jeho největší rozmach proběhl v době první republiky, během druhé světové války došlo k útlumu, po válce se opět tramping v Českých zemích rozbujel. Tramping u nás dal vzniknout mnoha novodobým zájmům a koníčkům.

Z historických pramenů vyplývá, že český tramping i skautské hnutí započalo ve stejné době. Skautské hnutí bylo iniciováno dle vzoru Amerického hnutí mládeže zvaného **Woodcraft Indians**, založeného v roce 1902 ve Spojených státech amerických. Zakladatelem tohoto hnutí byl E. T. Seton, který se jej později snažil představit i ve své domovině Anglii. Tato myšlenka se ale setkala s nepochopením, až generál Baden-Powell tuto myšlenku přizpůsobil anglickému prostředí. V roce 1906 vznikl v Anglii Skauting. Již v roce 1911 profesor A. B. Svojsík navštívil Anglii, kde sledoval skauty, zde je také podrobně studoval. Po návratu se zaměřil na úpravu anglického skautingu české mentalitě. Pro tuto reformu získal několik vlivných činitelů. Skauting byl podporován vládním radou Bílým, prof. Čadem, inspektorem Klenkou a v té době říšskými poslanci Dr. Kramářem a Dr. Masarykem. Tak vznikl skauting.<sup>1</sup>

Tramping vznikl jako odnož skautingu, původně se trempům říkalo divocí skauti, tento název plně vystihuje povahu prvních trempů. Odvažní dobrodruzi milující přírodu a romantiku, ovlivnění ideály nového filmového žánru, Westernem. První známky trempského hnutí včetně prvních trempů pocházejí z Prahy, jednalo se o chlapce a posléze i dívky z dělnických rodin, kteří si nemohli dovolit jezdit na placené dovolené. Průkopníky byli právě ti, kteří z jakýchkoliv důvodů nevstoupili do řad skautů, anebo se sami oddávali toulkám v nejbližším okolí Prahy. Prvním „Eldoradem“ průkopníků se stalo Prokopské údolí.

První družinou byla známá trojka trampských bohatýrů a pozdějších agilních pracovníků v trampském hnutí – Krysa, Frank Němec a Chanda.

---

<sup>1</sup> HURIKÁN, Bob. Dějiny trampingu. Praha: Novinář, 1990. s. 12-13. ISBN 80-7077-432-0.

*Neochota a šikanování ze strany rakouských úřadů nemohla odradit tohoto silného jedin-  
ce, ani mládež, hrnoucí se s nadšením pod skautský praporec, a tak počet nadšenců pro  
přírodu a její krásy vzrůstal...<sup>2</sup>*

Přes všechny předsudky vývoj pokračoval, ale byl pojednou zabrzděn světovou válkou. Rok 1914 ovlivnil mnoho trampů i trampských osad, mnozí vstoupili dobrovolně do armády, žel nemnoho se jich navrátilo zpět k táborovým ohňům.

## 1.1 Historie trampingu mezi válkami

Psal se rok 1918 a konečně skončila Velká válka, přeživší trampové se navrátili do svých osad a započala doba nového budování a rozmachu.

Přišel rok 1919 a s ním americké filmy z Divokého západu.

Nadšení pro život v přírodě stále rostlo. Tvořily se party, svobodné, žádnou organizací nespoutané, nesešňěrované, jež pobytem v přírodě objevily v sobě skutečnou duši těch opravdových *cowboyů*, které napodobily. Takové poctivé party, milující všechnu tu přírodu kolem sebe i to gentlemanství k bližnímu, jak také předpisoval a vychovával skauting. Život venku se omezoval jen na táboření. Sporty se tu zatím nepěstovaly.

Nikde na světě nebylo tolik šerifů, jako v letech 1919-20 v Čechách. Nebylo party bez šerifa, ba nebylo ani dvojice bez šerifa. Titul vybojovaný právem silnějšího anebo společným hlasováním. Tenkrát se také jistě v dílničkách, dílnách i továrnách ztrácelo největší množství mosazného plechu. Někde se totiž stal šerifem ten, kdo si přinesl hvězdu, a proto není divu, že každý, kdo byl od černého řemesla, snažil se ve volné chvíli tajně vyrobit pěticípou hvězdu. Maminky tehdy žasly nad tím, co energie vyplýval jejich miláček při čištění hvězdy.

První chata Stará radnice od Velké řeky byla postavena v roce 1919.

---

<sup>2</sup> HURIKÁN, Bob. Dějiny trampingu. Praha: Novinář, 1990. s. 13. ISBN 80-7077-432-0.

Doba *cowboyská* trvala plných osm let, tehdy do roku 1927. Pak byla pomalu vytlačována střízlivostí – tramping krystalizoval a vzal na sebe povšechný ráz, který nazýváme dobou *kanadskou*.

Tato *kanadská* doba je pozoruhodná tím, že se poprvé objevil nový termín, který rychle zdomácněl, a to slovo „**tramp**“. Výraz se ujal a tak se šlo na tramp, jelo se na tramp nebo z trampu, zkratka začalo se trampovat. Název byl přejetý z románu Jacka Londa Cesta, pojednávajícího o životě amerických „hobo“.

K tomuto útěku nespokojené mládeže nemálo přispěly právě se tvořící trampské časopisy (pravidelné týdeníky) Tramp a Naše osady. Tramping se pomalu stával hnutím. Šířil se nezadržitelně z Prahy na venkov – jako lavina...

### 1.1.1 Vznik první osady

S určitostí se ví, že mezi prvními, kdo tábořili na „ZTRACENCE“, byli: Johny Drábek, Amca, Moučka, Rudla, Krysa, Frank, Němec, Chanda, bratři Paskové a Kramle, ale přesto tito první průkopníci trampingu přiznávají, že ještě před nimi tábořili na onom místě dva trampové, jejich jména nejsou bohužel známá. Je v tom kus jisté tragédie, hlavně pro samotnou „ZTRACENKU“, že neví, kdo vlastně byl jejich zakladatelem, ale na druhé straně čarovným vědomím, že to jejich milované místo je obetkáno tajemstvím vzniku, což jen zvyšuje celkovou cenu osadní patiny.

ZTRACENÁ NADĚJE byla první osadou, která i přes *cowboyské* výstřelky dala nám krásný a ušlechtilý záměr, jímž se brali později jiní a jiní, zvláště ti, kteří po několika letech skautingu (právě to školy pro život v přírodě), vešli na cestu trampingu připraveni a držíce se v něm směru vytvořeného průkopníky, rostly v pravé trampy – zálesáky, jinými slovy – stali se dalšími učiteli svého okolí, kde teprve noví trampové začínali. Trampské průkopníky může hřát vědomí, že pro tramping něco vykonali a že za to postavili sobě krásný pomník. Mladý život z roku 1919 žije dál v našich vzpomínkách, které jdou od úst k ústům, od jednoho táborového ohně k druhému a jako zkazky prvních trampů půjdou s námi celým dalším životem.

## 1.2 Tramping během druhé světové války

Období druhé světové války bylo pro tramping velkou zkouškou, mnoho osad osiřelo, protože osadníci se nebyli ochotni smířit s okupací. Mnoho trampů vstoupilo do armád bojujících s fašizmem. Zúčastnili se jako piloti letecké bitvy o Británii, vzpomeňme na kamaráda boxera a trampa Vildu Jakše, který zahynul 21. srpna 1943 v chladných vodách Biskajského zálivu. Vzpomeňme kamarády, kteří bránili pod velením plukovníka Karla Kapláňka přístav Tobruk. Trampové bojovali i na východní frontě v řadách našich jednotek. Ani trampové, kteří zůstali doma, nezapomněli, zmiňme např.: Trampskou zimní brigádu, ale i jinou odbojovou činnost vyvíjeli trampové u nás, většina těchto aktivit je podchycena na ministerstvu národní obrany.

Po skončení války se trampové, kteří přežili, vraceli domů.

## 1.3 Tramping po druhé světové válce

Po druhé světové válce se trampové vrátili do zničené země. Většina infrastruktury země byla poškozena nebo zničena, jejich osady byly zničeny, bylo nutno se v první řadě zaměřit na obnovu zničené země. Mnozí však již mněli jiné starosti: ženili se, zakládali rodiny, odcházeli do pohraničí. Tak některé trampské osady zanikly.

Přišel úmor 1948, a opět bylo trampské hnutí potíráno. Nejdříve byl roku 1950 úřední mocí potlačen skauting, údajně proto, že „je odnoží anglického a amerického imperialismu“. Na index se tak dostalo i trampské hnutí.

I přes neustálé perzekuce ze strany úřadů, se postupně trampské hnutí opět rozšířilo po celé zemi. Tehdejší mládež nelákala pouze příroda, ale i možnost zbavit se alespoň na nějakou chvíli organizovaného života, tak jak byl nalinkován ve školách, na učilištích v pionýrské organizaci, v ČSM. Tento tlak nakonec donutil i úřady zmírnit perzekuce, přesto čas od času docházelo k násilnému potlačení trampských akcí. Až rok 1960 a následující přinesly uvolnění a prudký rozmach trampingu.

## 1.4 Tábornická škola

Během roku 1964 několik trampů založilo **tábornickou školu**, snahou organizátorů bylo seznámit ostatní trampy nejen s možnostmi života ve volné přírodě, ale i hravou formou seznámit je např.: se sebeobranou, horolezectvím, první pomocí a dalšími aktivitami rozvíjejícími nejen tělesné, ale i mentální a sociální dovednosti. Členové tábornické školy posléze usoudili, že je potřeba se oficiálně organizovat a tak vznikla Česká tábornická unie.

## 1.5 Česká tábornická unie

30. března 1968 v Praze se schází rozšířený ústřední štáb tábornictví, který rozhodl o prvním sněmu ČTU a vyhlášení na plénu ČSM, kdy se její budoucí představitelé distancovali od činnosti ČSM. 29. června 1968 je na prvním sněmu ustanovena ČTU. Okamžitě následují první ústřední tábornické školy na Slunečné pasece, podobná činnost se rozvíjí i v jednotlivých oblastech ČR. 18. – 19. srpna 1968 se uskutečnilo celostátní setkání táborníků. 18. listopadu 1968 je ČTU registrována Ministerstvem vnitra. 19. – 20. prosince 1968 se ČTU stává zakládajícím členem Sdružení organizací dětí a mládeže. 8. února 1969 je do ČTU přijata Liga lesní moudrosti. V roce 1970 je ČTU nucena ukončit svoji činnost. Během své činnosti navázala ČTU na zkušenosti tábornické školy, snažila se oficiálně působit na trampskou mládež a vytvořit dostatek základen pro tyto aktivity.

27. ledna 1990 je ČTU obnovena na Valné hromadě v Molákově sále ÚKDŽ v Praze.<sup>3</sup>

## 1.6 Historie Trampské osady ŽLUTÁ SKÁLA

Vznik osady T.O.Žlutá skála se datuje do roku 1972, kdy se pár kamarádů rozhodlo jezdit společně na vandry. Konkrétně se jednalo o Toma, Ašku, Blanku a Jarku. Vzhledem k tomu, že Tom a Aška měli spolu malou holčičku Ivu a posléze i chlapce Petra později přezdívaného Sokolík, bylo nutné si někde vybudovat základnu. Našli si klidný romantický

---

<sup>3</sup> <http://www.tabornici.cz/>



koutek na horním toku Zlaté řeky – Sázavy. V roce 1976 vzali svého syna poprvé pod stan. Protože mu bylo pouze půl roku, příliš se osadníci nevyspali. A tak na podzim tohoto roku se začal budovat srub. V roce 1979 bylo postaveno celé zázemí: srub, vysekaný krb ve skále, lávka přes řeku, studánka, toaleta a hráz. V létě tohoto roku na oslavu ukončení prací byl zapálen první osadní oheň. Tak vznikla osada T.O. Žlutá skála, pojmenování získala dle barvy skal v okolí campu, které jsou pokryty žlutým lišejníkem. Šerifem osady byl zvolen Tom.<sup>4</sup>

Každá správná osada musí mít totem, tak v roce 1981 jej Tom začal řezbovat a následující rok před potlachem se slavnostně postavil. V roce 1982 přijelo na třetí výroční oheň 126 kamarádů a večer přišlo z nedalekých vesnic 30 – 40 místních občanů. Aby nedošlo k problémům s úřady, nejen že pořádá osada tak velké akce, ale i proto, že srub byl postaven načerno, snaží se šerif vyřídit potřebná povolení. To se mu nakonec podařilo s podmínkou, že osada bude pečovat o pořádek v okolí, že bude žádat každoročně o povolení pořádání potlachu a že každoročně odpracuje brigádně cca 100 hodin při úpravách lesa. V roce 1983 někdo vykradl osadní srub a následující rok ukradli i osadní totem. Obliba osady neustále roste, každým rokem přijíždí více a více hostů, ale i v osadě dochází ke změnám v osadnících členech. Od roku 1984 kdy na brigádách vyčistili dvě paseky po těžbě a osázeli stromky, dostala osada tyto stráně na starost, proto je každoročně v květnu a červnu vyžíná. Pravidelně čistí po velké vodě řeku od naplaveného nepořádku a sbírají odpadky po okolí. Zde na tomto místě osada rostla a rozvíjela se až do 30. 8. 1992, kdy musela camp vyklidit původnímu majiteli. Tento rok proběhl na osadě 13. Výroční oheň, jehož se zúčastnilo 160 hostů. Již v noci po otevření kruhu se začalo postupně všechno pálit a v neděli ráno vzal za své i srub. Do oběda byl celý camp vyklizen tak, jako by tam nikdy nikdo nežil.<sup>5</sup> Následující rok byl rokem hledání, oheň se nepořádal, nebylo kde, přesto se pár kamarádů přijelo podívat. V tomto roce se i rozhodlo, že potlachy se budou pořádat jen jednou za dva roky. V roce kdy nebude potlach, se bude pořádat jen posezení.

*V roce 1993 se již pomalu začala situace zlepšovat, našli jsme si nový camp. Sice bude asi jen dočasný, ale nevdí. Konečně se máme kde scházet.*<sup>6</sup> V tomto roce opět již osada

---

<sup>4</sup> TOM, Kronika T.O.Žlutá Skála

<sup>5</sup> TOM a kol., Osadní kronika

<sup>6</sup> SOKOLÍK, Cancák č.2 (osobní deník)

pořádá potlach, sešlo se na něm 50 kamarádů. V sobotu proběhlo jen několik soutěží a odpoledne přijel vláček, kterým všichni přešli na starý camp, vzdát mu úctu. Večerní soutěže proběhli již jako na staré Žluté. Ale toto místo opravdu nebylo to pravé. Na přelomu let 1995-6 si konečně osada našla nové místo, tentokrát již nic neoponechala náhodě, nejdříve si Tom pronajal louku, na které vybudovala opět ohniště, poté vyřídil veškerá povolení potřebná k opětovnému postavení srubu a osada opět ožila. 23. – 28. 8. 1996 proběhl 17. Výroční oheň na novém osadním campu. Zúčastnilo se jej 76 kamarádů a večer přišlo 10 hostů. Po tomto vydařeném potlachu se dohodlo, že tento počet kamarádů je ideální pro organizování soutěží a tak od tohoto ohně je snaha korigovat počet hostů právě na tomto počtu. Výjimku tvoří jubilejní potlacheny, na tyto jsou zváni všichni i již nejezdící kamarádi. Roku 1998 postavili srub a venkovní krb, srub se postupně vybavil a již opět měla osada zázemí. Tento rok se oženil i Sokolík a do osady vstoupila nová členka – jeho žena Zvířátko. Následující roky probíhají již poklidněji.

Každoročně se schází na potlacheny, ale i na posezení 70 – 100 kamarádů. Osada se rozrůstá o nové členy, jiní odcházejí z osobních, či rodinných důvodů. Na osadě vyrůstá malá pevnost, aby se v případě nepříznivého počasí bylo kam schovat. Žel ani toto místo neuniklo pozornosti nenechavců a vandalů, nejdříve poničili pevnost, a posléze i vykradli srub. Ale i přes tyto nepříjemnosti se osadě daří, poklidné místo na břehu Zlaté řeky, u kterého vedla stará trať, se stalo druhým domovem a oázou klidu. Ale tento klid a odloučení od civilizace žel se již pomalu ztrácí. V rámci rozvoje kraje došlo ke stržení kolejí a místo již nepoužívané trati vyrostla nová cyklostezka. Dnes jsou aktivními členy osady Tom, Aška, Sokolík, Železnák, Pískle a Zvířátko.

## 2 ZÁŽITKOVÁ PEDAGOGIKA

V první kapitole se budeme zabývat zážitkovou pedagogikou, která se snaží stát plnohodnotným pedagogickým směrem nebo oborem. V českém prostředí tento směr vzdělávání a rozvoje osobnosti zatím není plně odbornou komunitou akceptován.

Sám pojem zážitková pedagogika doposud není plně vymezen, proto se často setkáváme s různými výklady a pojetími autorů v různých kontextech a subjektivních pochopeních této problematiky. Proto se setkáváme s různým názvoslovím zážitkové pedagogiky jako např.: „výchova prožitkem“, „zážitková výchova“, „výchova dobrodružstvím“, „výchova zážitkem“, „pedagogika zážitku“ a další.

### 2.1 Definice zážitkové pedagogiky

Vzhledem k tomu že zážitková pedagogika není ještě jako vědní pedagogický obor plně akceptována, není ještě žádná konkrétní definice zážitkové pedagogiky ustálena. Proto nemá jednotnou formu a její výklad je různý dle náhledu autorů.

*„Pod označením zážitková pedagogika tedy nadále budeme rozumět teoretické postižení a analýzu takových výchovných procesů, které pracují s navozováním, rozbořením a reflexí prožitkových událostí za účelem získání zkušeností přenositelných do dalšího života. Cíle takových výchovných procesů mohou být vytyčovány a dosahovány v různorodém prostředí (školním i mimoškolním, přírodním i kulturním), v rozmanitých sociálních skupinách (diferencovaných věkem, sociálním statusem, profesním postavením či dalšími demografickými faktory) a naplňovány nejrůznějšími prostředky (hrami všech typů, modelovými situacemi, tvořivostními a dramatickými dílnami, besedami a diskuzemi, fyzicky i psychicky náročnými výzvoverymi situacemi, sebepoznávacími i k týmové spolupráci směřujícími aktivitami). Pro zážitkovou pedagogiku je prožitek vždy pouhým prostředkem, nikoli cílem. Cílem pro ni zůstává starořecký výchovný ideál, všestranný rozvoj k harmonii.“<sup>7</sup>*

---

<sup>7</sup> Jirásek in Gymnasion, 2004, s. 15.

## 2.2 Historie a současnost zážitkové pedagogiky

Historie zážitkové pedagogiky se u nás v ČR datuje již k počátkům skautingu, trampingu. Zpočátku se nejednalo o cílenou výchovu ani o pedagogický směr. Nebyla ani zpracována žádná odborná literatura, prvními knihami zabývajícími se tábořením a cílenou výchovou v přírodě byly spíše dobrodružné romány ukazující na příkladech, nejčastěji dobrodružství chlapců, jednou z prvních takovýchto knih u nás byla kniha od Ernesta Thomsona *Setona Dva divoši*, nejdříve v anglickém originále, první vydání 1904, do českého jazyka byla přeložena až v roce 1976. Po příkladu tohoto propagátora lesní moudrosti se posléze rozrostla dobrodružně-naučná literatura u nás. První plně naučná publikace týkající se topografie, táboření, sebeobrany, první pomoci atd., se jmenovala *Pobyt v přírodě*, autorem byl Jiří Mikšík a vydána byla v prosinci 1964. V témže roce vznikla i „**Tábornická škola**“, která právě vycházela ze zkušeností vedoucích Junáka, organizace Lesní moudrosti, a v neposlední řadě zkušeností trampů. Ti se stali i hlavním pilířem a instruktory tábornické školy.

Tábornická škola hned od svého počátku pořádala vzdělávací kurzy pro budoucí instruktory volného času. 30. března 1968 oficiálně vzniká **Česká tábornická unie**, která oficiálně zastřešuje všechny trampy a přátele lesní moudrosti. Během jejich činnosti, vyrůstá nové středisko zábavy v **Lipnici nad Sázavou**, kde se začínají soustředit instruktorské týmy. V roce 1970 je ČTU oficiálně nucena ukončit svoji činnost. Ale instruktoři se i přesto dále scházejí a počátkem sedmdesátých let vytvářejí nové hnutí zaměřující se na tzv. „**intenzivní rekreační režim**“. Principem tohoto režimu je propojení pobytu v přírodě s kulturními a tělovýchovnými aktivitami. Základem těchto projektů se stal tzv. – projekt „**Pokus pro dvacet**“, tento se uskutečnil ve středisku na Lipnici a byl koncipován pro skupinu mladých lidí ve věku 16 – 20 let.

Projekt včetně navazujících se setkal s úspěchem a v roce 1977 bylo oficiálně potvrzeno, že tyto experimentální projekty jsou účinné a dosahují vynikajících dlouhodobých výsledků. Nyní již nic nebránilo vzniku Prázdninové školy, do jejího čela byl zvolen autor projektu „*Pokus pro dvacet*“ a časopisu „*Gymnasion*“ Allan Gintel. Ve svém časopise se zabývá prohlubováním nových metodických postupů a teoretickému uchopení nového pedagogického směru – zážitkové pedagogiky. Dnes je šéfredaktorem tohoto periodika Ivo Jirásek.

### 2.3 Vymezení zážitkové pedagogiky v pedagogických směrech

Prostřednictvím výchovy a vzdělávání můžeme ovlivňovat tři zdroje, ze kterých pramení chování a život lidí: znalosti, dovednosti a postoje. Pedagogické směry se liší v tom, na který z těchto zdrojů se zaměřují.

**Klasické školství** - hlavní důraz byl kladen na předávání znalostí, přičemž znalosti se dělily na jednotlivé obory a předkládány izolovaně, bez vzájemných souvislostí. V současnosti se pojetí výuky a její struktura začíná pomalu měnit. V rámci nových rámcových programů je kladen větší důraz na dovednosti, součástí těchto programů jsou také průřezová témata, která zdůrazňují souvislosti a postoje.

**Globální výchova** - je pedagogický přístup, jenž klade důraz na pochopení vzájemných vztahů, souvislostí a na předávání postojů. Snahou globální výchovy je holistický pohled na svět, na žáka i na proces učení. Využívá se kooperativní model učení a aktivní zapojení žáka pomocí zážitku, zkušeností a reflexe.

**Waldorfská výuka** - zdůrazňuje dovednosti, postoje a individuální vývoj každého dítěte.

**Ekologická výchova** - předává znalosti o fungování přírodních systémů a současně se snaží také kultivovat postoje k přírodě. Ekologická výchova je postavena na třech propojených pilířích: výchova o přírodě, výchova v přírodě a výchova pro přírodu.

**Zážitková pedagogika** – zaměřuje se především na dovednosti a postoje, je postavena na dvou základních principech: učení se prostřednictvím zážitku a rozšiřování komfortní zóny pomocí dobrodružství.<sup>8</sup>

---

<sup>8</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 19-21. ISBN 80-7178-636-5.

### Obr. 1 Vymezení zážitkové pedagogiky vůči ostatním školám

převzato z PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. s. 19



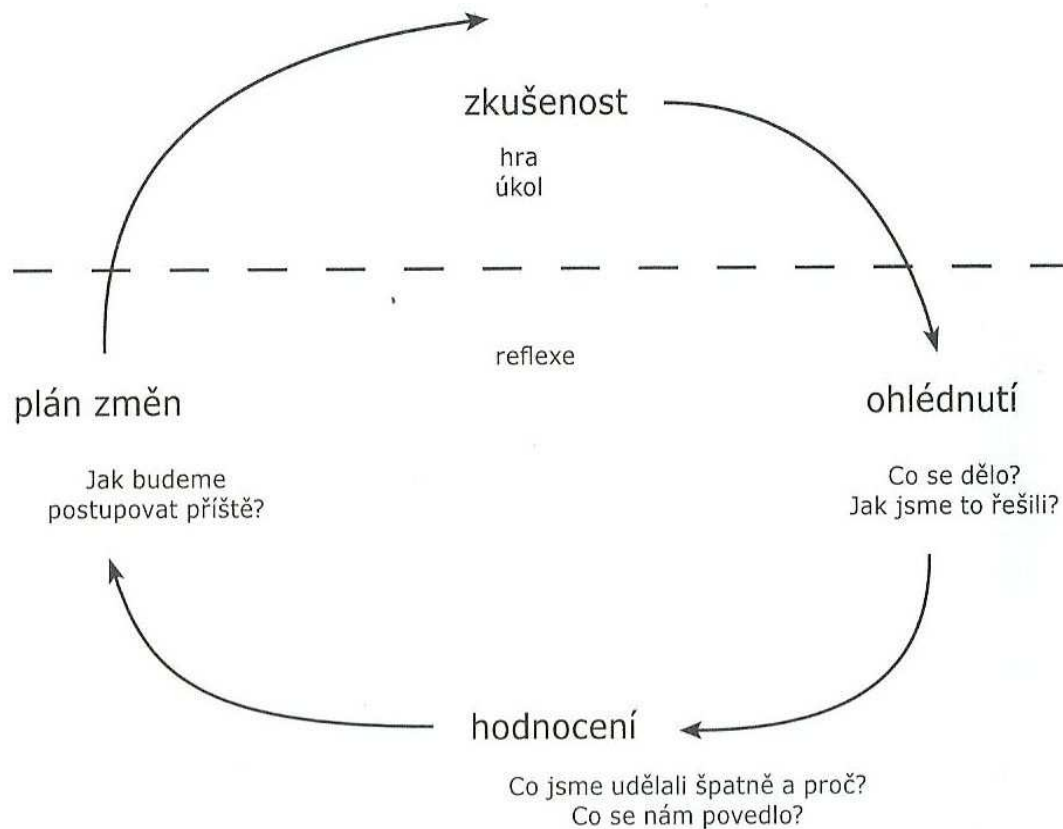
## 2.4 Zážitková pedagogika a potřeby lidí

Základem zážitkové pedagogiky je vlastní dobrovolná aktivita, prostřednictvím které vychovávaný člověk získává zážitky. Čím více energie člověk vynaloží, tím je zážitek intenzivnější, zapamatovatelnější a využitelnější pro výuku. Hlavním rozdílem mezi „rekreačním“ zážitkem a „pedagogickým“ zážitkem je v reflexi a sebereflexi. Tento přístup schematicky shrnuje **Kolbův cyklus**. V praxi se Kolbův cyklus pro použití v zážitkové pedagogice většinou zjednodušuje pouze na dvě fáze: zkušenost a reflexe. Každá prožitá zkušenost musí tudíž být následně podrobena reflexi, kdy po reflexi opět následuje další

zkušenost, a právě zde by mělo právě docházet k posunu a to díky nabytým zkušenostem. Proto se v optimální situaci nejedná o cyklus, ale spíše o rostoucí spirálu.

### Obr. 2 Kolbův cyklus

převzato z PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. s. 22

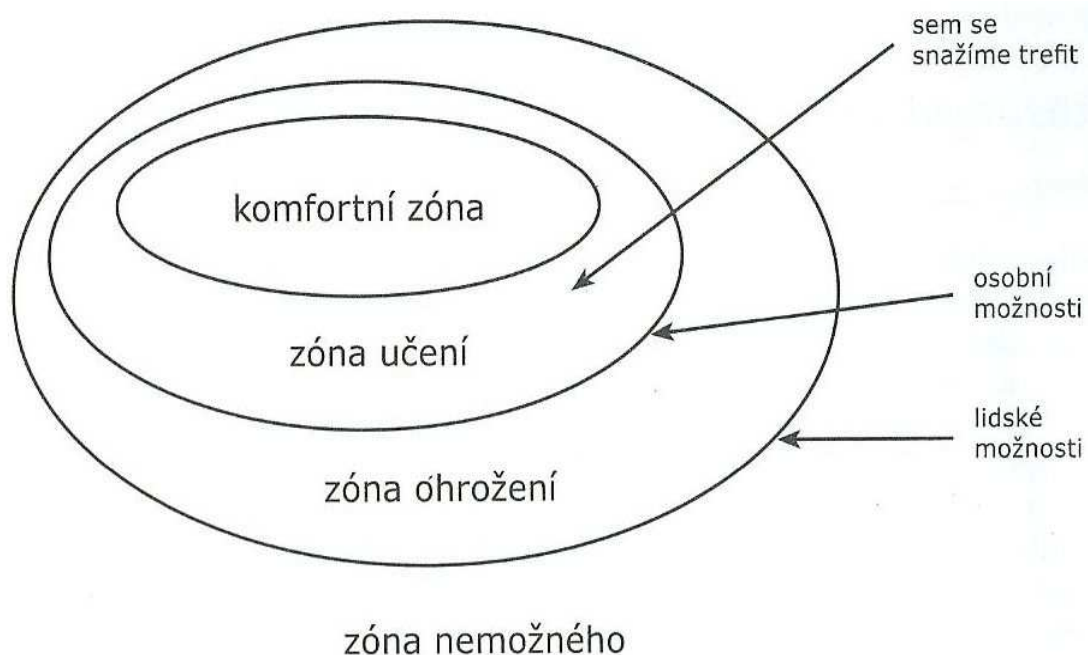


**Komfortní zóna** je oblast, kde se cítíme dobře. Je tvořena situacemi, ve kterých se člověk cítí bezpečně, přičemž nejde jen o bezpečnost fyzickou, ale i psychickou. Za normálních okolností se člověk drží uvnitř své komfortní zóny, protože jinde se cítí nepříjemně. Pokud však člověka vystrčíme kousek mimo jeho komfortní zónu a poskytneme mu dostatečnou podporu (hlavně na psychické úrovni), může nové situace ovládnout a zvětšit si tak kom-

fortní zónu. Díky tomu se dotyčný bude cítit dobře ve více situacích a jeho život bude bohatší.<sup>9</sup>

### Obr. 3 Komfortní zóna

převzato z PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. s. 23



Chceme-li, aby u člověka došlo k posunu při učení, musíme správně určit míru náročnosti prožitku, je-li prožitek mělkým, člověk neopustí svoji komfortní zónu a k učení nedochází. V takovémto případě mluvíme o komerčním využívání volného času, naopak je-li náročnost příliš vysoká, člověk se dostane do stavu, kdy se cítí ohrožen, k učení opět nedochází a navíc se rapidně zvyšuje nebezpečí nehod. Proto se snažíme koncipovat veškeré aktivity,

---

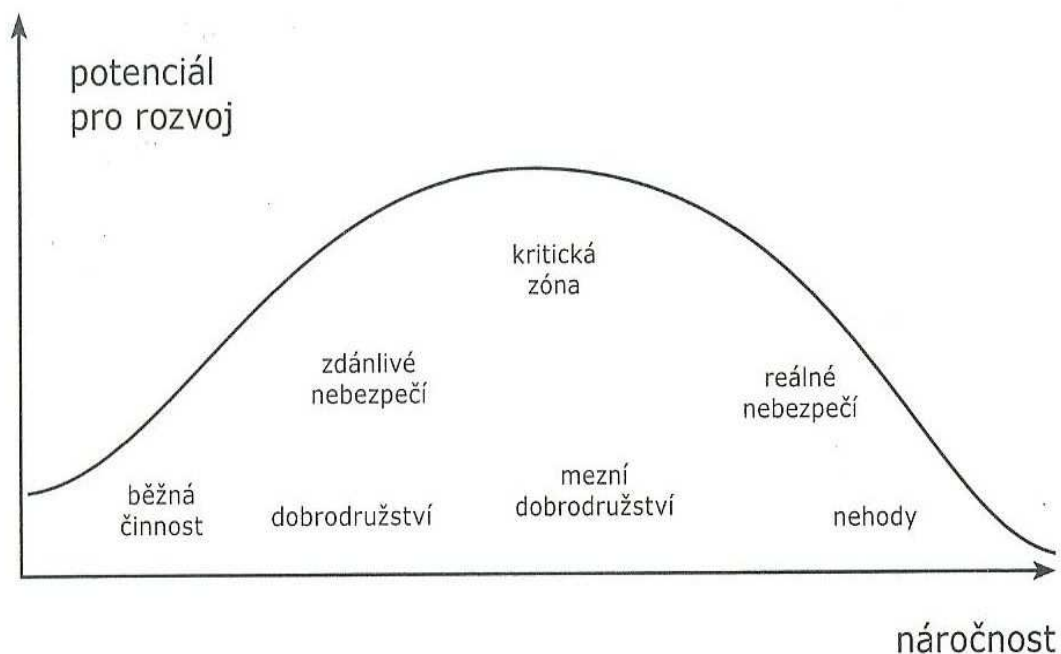
<sup>9</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 22. ISBN 80-7178-636-5.



právě do zóny učení, kdy účastník má pocit zdánlivého nebezpečí, které prožívá jako dobrodružství. Při opakování takovéto techniky, se postupně konformní zóna rozšiřuje a účastník získává nové podněty.

#### Obr. 4 Vztah nebezpečí a učení

převzato z PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. s. 23

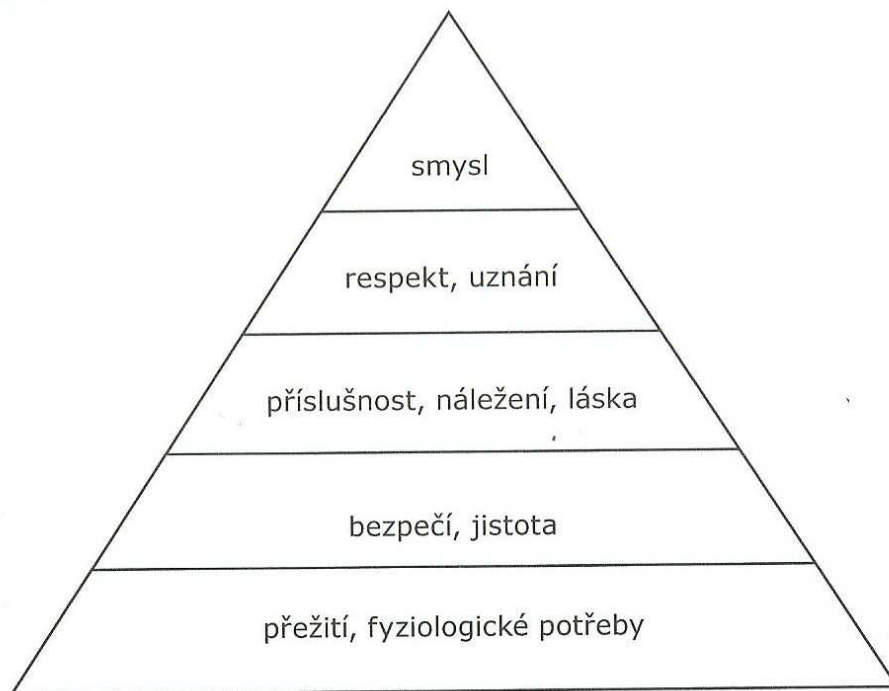


Lidé mají své potřeby, schematicky je vyjadřuje **Maslowova pyramida potřeb**. V případě uspokojování základních potřeb lidí platí, že chceme-li uspokojit vyšší patra této pyramidy, musí být nejdříve uspokojena patra nižší. A. Maslow tento princip vyjadřuje slovy, je-li člověk hladový, jsou všechny jeho schopnosti ve službách hladu. I přes značnou validitu Maslowovy pyramidy potřeb se zdá, že zde něco důležitého chybí. Protože lidé jsou schopni jednat i v rozporu se svými potřebami (např.: potřeba přežití – kouření), zdá se, že hlavním motivem našeho chování jsou především pocity. Jsou-li příjemné, snažíme se jich

opětovně docílit, nepříjemným se naopak snažíme vyhnout. I toto je podstatou neuvědomělého učení.<sup>10</sup>

### Obr. 5 Maslowova pyramida potřeb

převzato z PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. s. 25



Lidé jezdící na zážitkové akce mají své potřeby, na těchto akcích vyhledávají jisté uspokojení svých potřeb. Nyní je seřadíme dle četnosti výskytu.

- Hledání životního partnera
- Hledání skupiny se stejnými zájmy, snaha začlenit se do skupiny
- Zábava, zážitky, zajímavě strávený volný čas
- Získávání nových impulzů, nápadů, námětů, touha potkávat zajímavé lidi
- Snaha o naučení se něčeho nového, konkrétních dovedností, zájem o konkrétní téma

---

<sup>10</sup> Plamínek, Jiří. Tajemství motivace. Praha: Grada, 2007. s. 74 - 77. ISBN 978-80-247-1991-7.

- Smysluplné využití času, potřeba pomáhat (týká se akcí s dobrovolnou prací)
- Sebereflexe, uvědomění si sebe sama, svých postojů a cílů, narušení stereotypu běžného života (toto vyhledávají spíše již zkušení účastníci, kteří mají již zkušenosti z jiných akcí)

## 2.5 Zajištění průběhu akcí zážitkové pedagogiky

V této kapitole se zaměříme na nejdůležitější články zážitkových akcí, v první řadě se zaměříme na instruktorský tým, na vědomosti a dovednosti, které by měl mít a ovládat. Základem dobré akce je umění poznat typy lidí, se kterými se bude pracovat. Poté se zaměříme na rozčlenění a organizaci týmu instruktorů a následně se zmíníme o skladbě programu. Hlavním rozdílem mezi zážitkovou akcí pedagogickou a konzumním zážitkem je nejen způsob organizace akce, ale i to, že při zážitkových akcích pedagogických dochází k cílené zpětné vazbě. O té se zmiňujeme na konci této kapitoly.

### 2.5.1 Instruktorský tým

Instruktoři mají dobrý důvod pro **studium typologií** – ujasnění terminologie. O typech lidí mluvíme docela často: při přípravě hry, při sestavování týmů nebo při obsazování rolí ve hře.

Zde uvedeme výběr základních typologií, které jsou relevantní pro zážitkové akce.

*MBTI typologie jedna z nejznámějších typologií je typologie MRTI (Myers Briggs type indicator, jde o rozšíření typologie C. G. Junga). Tato typologie je důležitá hlavně pro komunikaci. Odlišným typům lidí vyhovuje odlišný způsob komunikace a je užitečné se vědomě soustředit na potřebu komunikovat s každým člověkem jinak. To platí nejen pro komunikaci s účastníky, ale především pro komunikaci mezi instruktory.*<sup>11</sup>

---

<sup>11</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 28. ISBN 80-7178-636-5.

**MBTI typologii kombinuje čtyři charakteristiky.:**

- Přístup k okolnímu světu: **extrovert x introvert**. Extrovert je otevřený, rád se pohybuje mezi lidmi, hodně mluví, přemýšlí během hovoru. Introvert je uzavřený, má odstup od okolí, víc naslouchá, než mluví, když mluví, rozmyslí si dopředu, co řekne.
- Příjem informací: **smyslový x intuitivní**. Smyslový typ lidí přijímá realitu, přítomnost, detaily, přesnost, osvědčené postupy. Intuitivní typ přijímá představivost, budoucnost, vize, obecný přehled, inovace.
- Zpracování informací: **myšlení x cítění**. Lidé zpracovávající informace myšlením, upřednostňují logické myšlení, racionalitu, přesné analýzy, objektivitu, spravedlnost. Lidé zpracovávající informace cítěním, věnují pozornost citům, vztahům, porozumění, soucitu, postojům.
- Rozhodování se: **vnímající x usuzující**. Vnímající lidé jsou impulzivní, mají rádi proměnlivost a nevázanost, nepříjemné věci odkládají, příliš neplánují, dodělávají věci na poslední chvíli. Usuzující lidé jsou pečliví, plánují, mají rádi jasné závazky a systematické chování, nepříjemné věci radši řeší hned.<sup>12</sup>

**Motivační založení.** Jako další uvedeme typologii, na které ukážeme souvislost s motivací. Podobných typologií existuje více, zde uvedeme jednu z možných verzí.

- **Objevovatelé.** Lidé hledající výzvy, rádi překonávají překážky, jsou netrpěliví, tvořiví, přispívají originálními myšlenkami. Pochvalu i kritiku přijímají stylem „já vím“. Motivace: těžký úkol, udělej si to jak chceš. Demotivace: je to jednoduché, rutina, přesně dané postupy.
- **Usměřňovatelé.** Touží mít vliv na své okolí, rádi vedou druhé, jsou rádi středem pozornosti. Neradi slyší kritiku. Motivace: závisíme na tobě, vezmi si lidi a zorganizuj to, je to důležité. Demotivace: bagatelizování úkolu nebo osobní důležitosti.
- **Slad'ovatelé.** Zajímají se o lidi, umějí naslouchat, mají rádi práci v týmu, vytvářejí příznivé prostředí. O pochvalu se rádi podělí s ostatními, kritiku přijímají bez obtíží. Motivace: jsi členem týmu, pomůžeš ostatním. Demotivace: nepřijímají odpovědnost, bojí se samostatnosti, tvořivosti.
- **Zpřesňovatelé.** Jsou zaměřeni vždy na jednu věc a pokoušejí se tuto dovést k dokonalosti. Pochvalu příliš veřejně neřeší ani na ní nereagují, vnitřně je ale velmi potěší. Motivace: pracuj podle přesných instrukcí, v případě potřeby ti

---

<sup>12</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 28 -29. ISBN 80-7178-636-5.

poradím, kdyby byl problém. Demotivace: nesnáší chaos, nerad používá sociální komunikaci.<sup>13</sup>

**Zájmové založení.** Z pohledu zážitkových akcí můžeme lidi rozdělit do čtyř základních zájmových skupin. Opět nejde o jasné rozdělení, každý člověk kombinuje unikátním způsobem různá zaměření.

- **Sportovci.** Mají dobrou fyziku, jsou obratní, mají rádi sporty, závody, fyzicky náročné aktivity, pohyb venku. Upřednostňují jednoduchá pravidla a rychlé tempo. Motivací je výzva.
- **Stratégové.** Umí dobře logicky myslet, mají rádi týmové hry náročné na komunikaci a koordinaci. Užijí si složité strategické hry, u nichž vysvětlování pravidel zabere aspoň půl hodiny a u kterých lze vymýšlet různé finty.
- **Psychologové.** Zajímají je hlavně lidi. Mají rádi psychologicky náročné hry, diskuse, reflexe, ale i volnější program, při němž si mohou popovídat s ostatními.
- **Umělci.** Rádi tvoří, umí hrát na hudební nástroj nebo dobře malují. Baví je tvořivé aktivity, tajemno a hry se silnou atmosférou.<sup>14</sup>

**Pohlaví.** Tato typologie je jasně definována a patrná na první pohled. Rozdíly mezi pohlavími jsou z pohledu zážitkové pedagogiky nezřetelné, mlhavé.

- **Kluci, chlapci, muži.** Jsou přímější a díky tomu čitelnější. Potřebují v něčem vyniknout a získat uznání, proto mají rádi bojovky, překonávání překážek, intelektuální soutěže a obecně jasná pravidla. Občas se radši strhají, než by přiznali, že na to nemají. Když tvoření, tak nejraději konstrukční.
- **Holky, dívky, ženy.** Jsou tvořivější, přemýšlivější, vyspělejší. Tváří se méně soutěživě a o uznání se ucházejí méně přímými metodami, takže jim vyhovují

---

<sup>13</sup> PLAMÍNEK, Jiří. Tajemství motivace. Praha: Grada, 2007. s. 40 - 49. ISBN 978-80-247-1991-7.

<sup>14</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 29. ISBN 80-7178-636-5.

volnější pravidla. Mezilidské vztahy jsou pro ně důležité. Potřebují se častěji umývat, na WC chodí po třech a trvá jim to dlouho.<sup>15</sup>

### 2.5.2 Zabezpečení akce

Jednou z nejčastějších chyb při realizaci zážitkových akcí je přecenění lidí. Co se týče psychických možností, měli bychom mít na paměti často se vyskytující limit – číslo sedm. Člověk je schopen pracovat zhruba se sedmi pojmy a zapamatovat si sedm nových informací. Rozumná velikost týmu sedm.

Důležitým limitem je výdrž. Účastníci nebývají trénovaní, vydrží podávat plný fyzický výkon maximálně desítky minut. Chceme-li udržet vysoké tempo, musíme střídat lidi v rámci týmu. Plynulý výkon podávají lidé většinou asi hodinu, pak potřebují přestávku. Musíme brát v potaz únavu, která způsobuje pokles výkonu. Únava fyzická a psychická nejsou nezávislé, ale vzájemně se kombinují a zhoršují svůj dopad.

Lidé dělají chyby. Je těžké odhadnout, jaké chyby to budou, ale můžeme se spolehnout, že nějaké chyby se vyskytnou. Nezapomeneme započítat nejen vliv únavy, ale také možnost, že účastníci udělají chybu.

### 2.5.3 Organizace týmu

Vedení týmu je základem úspěšného průběhu akce.

Podívejme se na obecné způsoby vedení týmu a jejich uplatnění.

- *Direktivní vedení (diktátorské vedení)*. Vedoucí má velkou autoritu, klíčovými kritérii jsou plnění úkolů a jasné vymezení a respektování jeho osoby. Členové týmu mají jen omezenou volnost. Direktivní vedení je typické pro většinu českých firem.
- *Formální vedení*. Vedoucí orientuje svou pozornost na sebe a na formality, zaměřuje se hlavně na ochranu své osoby, tým není příliš řízen, ale toto klima neumožňuje ani přílišnou kreativitu. Formální vedení je typické pro státní sektor.
- *Týmové vedení (kooperativní vedení)*. Vedoucí poskytuje absolutní pozornost členům týmu a jeho výsledkům, jeho hlavní role je koordináční. Při realizaci ustupuje

---

<sup>15</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 30. ISBN 80-7178-636-5.

forma a postupy, před cílem. Členové týmu mají zvýšenou odpovědnost, ale i práva, podstatným je výsledek, nikoli postup. Dobré týmové vedení je vzácné.

- *Liberální vedení.* Vedoucí přesouvá práva i povinnosti na podřízené. Na rozdíl od týmového vedení však není činnost příliš řízena a vzniká tak atmosféra, která je si- ce přátelská, avšak chaotická a alibistická. Liberální vedení nemá komerční sféře dlouhou životnost, objevuje se občas v neziskovém sektoru.<sup>16</sup>

Základní způsoby přijímání rozhodnutí:

- *Autoritativní rozhodnutí.* Rozhodnutí přijímá jednotlivec po případné konzultaci s ostatními.
- *Většinové rozhodnutí.* K problému se vyjádří všichni, o řešení se diskutuje, rozhoduje názor většiny.
- *Kompromis.* Hledá se řešení přijatelné pro všechny. K dosažení kompromisu musí zpravidla každý trochu slevit ze svých požadavků.
- *Shoda (konsenzus).* O problému se diskutuje tak dlouho, dokud se nedospěje k rozhodnutí, se kterým se ztotožňují všichni členové týmu.<sup>17</sup>

#### 2.5.4 Skladba programu akce

Skladbě programu věnujeme velkou pozornost. I drobný detail při rozhodování o skladbě může mít větší vliv než hodiny důkladného chystání hry v terénu. I perfektně připravená hra může vyznít do ztracena, protože byla dramaturgicky špatně zařazena. Naopak i jednoduchá aktivita, zařazená ve správný okamžik, může mít velice silný dopad.

Shrňme nejdůležitější zásady:

- Sledujeme základní princip od jednoduchého ke složitějšímu, od konkrétního k abstraktnějšímu.

---

<sup>16</sup> PLAMÍNEK, Jiří. Vedení lidí, týmů a firem - Praktický atlas managementu – 4., zcela přepracované vydání. Praha: Grada, 2011. s.106. ISBN 978-80-247-3664-8.

<sup>17</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s.42-43. ISBN 80-7178-636-5.

- Na začátku akce zařazujeme hry soutěživé, s jasnými, jednoduše pochopitelnými pravidly a s vysokým tempem.
- Ke konci akce můžeme zařadit hry komplikované či méně strukturované. Upřednostňujeme spolupráci před soutěžením a volnější tempo.
- Na začátek akce plánujeme kolektivní hry, při nichž se vytváří skupina, uprostřed soutěživé hry pro týmy a ke konci upřednostňujeme hry orientované na jednotlivce. Na úplný závěr se vracíme ke kolektivním hrám.
- Po psychologicky náročných hrách necháváme čas na dozvuk, nezařazujeme je úplně na konec akce.

Při tvorbě programu stále myslíme na cíle akce. V první radě se zabýváme hrami, které směřují k naplnění vytyčených cílů. I u výplňových her kontrolujeme, zda jsou v souladu s cíli akce.

### 2.5.5 Skladba programů v rámci dne

- Ráno a dopoledne zařazujeme pohyb, běhání, nevážné hry.
- Odpoledne se hodí na myšlení, diskuze, tvoření.
- Na večer plánujeme hry s tajemnou atmosférou, s příjemnou atmosférou, s vážnou tematikou nebo naopak akční hry v terénu.
- Výše uvedeného se rozhodně nedržíme příliš striktně, jinak by program mohl být příliš stereotypní a předvídatelný.
- Noc vyhradíme pro spánek! Noční hry jsou jako koření – stačí málo a výrazně ovlivní chuť, musíme je dobře vybrat a nepřepřácat, jinak se efekt vytratí a chuť zkazí.
- Po jídle necháme čas na vytrávení. Těsně po jídle můžeme zařadit nenáročný program, manuální tvoření, případně vysvětlit pravidla komplikované hry, nenutíme účastníky hned běžat nebo myslet.<sup>18</sup>

### 2.5.6 Cílená zpětná vazba

Protože zpětná vazba je víceborovým nástrojem, dostala do vínku mnohá pojmenování. V našem prostředí se v souvislosti s cílenou zpětnou vazbou můžeme nejčastěji setkat s následujícími pojmy:

---

<sup>18</sup> PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. s. 70-72. ISBN 80-7178-636-5.



- **Debriefing**
- **Reflexe** – pojem užívaný zejména v zážitkové pedagogice a souvisejících oblastech. Podle J. Neumana jde o „řízený proces hodnocení aktivity, který využívá informací ze zpětné vazby k hledání širších souvislostí a významů“, což je asi nejbližší pojetí, v němž se chceme zabývat cílenou zpětnou vazbou v této knize. Můžeme se s tímto pojmem ale setkat i v psychologii učení či v obecné psychologii jakožto s „druhem sebezpozorování, zaměření do vlastního vědomí a prožitků“. Právě víceznačnost je hlavní nevýhodou tohoto termínu
- **Review** – Další výraz užívaný především organizacemi zabývajícími se zážitkovou pedagogikou v rámci outdoorových kurzů a kurzů s psychosociální tematikou. Jindy může review znamenat první, popisnou část zpětnovazebního procesu. Britský odborník Roger Greenaway zavádí jako synonymum cílené zpětné vazby příbuzný pojem reviewing.
- **Sharing**
- **Zpětná vazba**

*Cílenou zpětnou vazbu můžeme označit za součást výchovy v nejširším slova smyslu – tedy procesu, kdy se snažíme na základě nějakého záměru působit na chování jiných lidí. Aby takový proces mohl být úspěšný, je třeba nalézt a udržet křehkou rovnováhu mezi direktivitou a spontaneitou, mezi sledováním předem stanoveného cíle a svobodnou vůlí jednotlivců. Naším ideálem by mělo být, aby k onomu porozumění došel na základě vlastních zkušeností, vlastní cestou. Proto je vedení cílené zpětné vazby jemným a empatickým uměním, při němž se rozvíjíme spolu se zúčastněnými i my sami.<sup>19</sup>*

---

<sup>19</sup> REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. Cílená zpětná vazba. Praha: Portál, 2007. s. 13. ISBN 978-80-7367-317-8.

## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

### 3 CHARAKTERISTIKA VÝSKUMNÉ PRÁCE

V práci se snažíme popsat formy zážitkové pedagogiky užívané v tramském hnutí, snahou je za pomoci etnografických metod zmapovat sociální prostředí, v němž probíhají různé formy zážitkové pedagogiky. A jak se tyto formy mění.

#### 3.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat formy zážitkové pedagogiky v tramském hnutí, přínos zážitkové pedagogiky pro rozvoj tohoto hnutí a motivaci členů tramského hnutí zapojovat se do činností spojených se zážitkovou pedagogikou.

#### 3.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumnou otázkou je:

*Jakým způsobem využívají trampové teoretické poznatky zážitkové pedagogiky v praxi?*

- VO1: Jakou funkci (přínos) má používání zážitkové pedagogiky v tramském hnutí?
- VO2: Je v tramském hnutí využíván Kolbův cyklus pro zlepšování jednotlivých výsledků?
- VO3: Využívají trampové v této skupině metodologii zážitkové pedagogiky záměrně nebo intuitivně?
- VO4: Dochází k vyžívání reflexe a sebereflexe u pozorované skupiny?
- VO5: Dochází k rozvoji organizačních schopností jednotlivých instruktorů?

Při tomto zkoumání nejde o hypotézy, ale jde o otázky sloužící předporozumění dané problematice.

#### 3.3 Druh výzkumu

Vzhledem k tématu jsme se rozhodli pro etnografický kvalitativní výzkum. Samotný výzkum probíhal přímo v terénu formou pozorování a strukturovaných rozhovorů, ověřování starších údajů využitých ve výzkumu, proběhl studiem kronik a osobních deníků aktérů. Celý výzkum byl koncipován na základě podkladů z knihy Kvalitativní výzkum

v pedagogických vědách, Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu a knihy Interpretace kultur.

### **3.4 Metody sběru dat**

Pro sběr informací jsme využili kombinovanou triangulaci dat, s využitím pozorování, polostrukturovaných rozhovorů, obsahovou analýzou písemných a filmových záznamů. Zvolili jsme následovnou formu zpracování jednotlivých dat. Nejdříve se zaměříme pouze na popis, poté na konci jednotlivých pozorování a analýz bude etnografický zhuštěný popis daného pozorování a nakonec syntéza jednotlivých sebraných dat.

#### **Obsahová analýza dokumentů**

Cílem obsahové analýzy je rozkrýt jejich vlastnosti s ohledem na položenou otázku zkoumání. Pro potvrzení či vyvrácení jednotlivých údajů získaných během rozhovorů jsme použili jako dokumenty osadní kroniky, osobní deníky jednotlivých aktérů a videozáznamy z jednotlivých posuzovaných akcí. Jednotlivé dokumenty budeme zpracovávat dle následného klíče:

1. Popis studované akce kombinovaný s citacemi z dokumentů
2. Zhuštěný etnografický zápis jednotlivé akce
3. Syntéza jednotlivých zhuštěných etnografických zápisů

#### **Rozhovor**

Pro metodu sbírání etnografických dat jsme zvolili formu individuálního, polostrukturovaného rozhovoru – interview s otevřenými otázkami. Tato metoda je obzvláště vhodná pro zjištění přesvědčení, hodnot, postojů a názorů jedinců. Aplikace metody byla konstruována formou přímého individuálního dotazování vždy pouze jednoho respondenta. Zde bude zpracování jednotlivých rozhovorů následovné. Rozhovory budou nejdříve zpracovány odděleně dle jednotlivých aktérů a to formou:

1. stručné kazuistiky
2. výňatků z rozhovorů
3. zhuštěného etnografického záznamu

Poté bude zpracována celková syntéza etnografických záznamů rozhovorů.

### **Pozorování**

Důležitou složkou kvalitativního etnografického designu je právě pozorování, zde se nejvíce projeví mezilidské vztahy mezi jednotlivými respondenty. Jedná se o důkladné sledování určitých jevů zaznamenané v prostoru a čase. Během těchto pozorování budeme jednotlivé jevy zaznamenávat na pozorovací arch..<sup>20</sup> Pozorování bude zpracováno dle následujícího klíče:

1. Popis celkového pozorování
2. Vyhodnocení získaných dat

### **3.5 Výzkumný vzorek**

Vzhledem k tomu, že tramské etnikum je u nás hojně zastoupeno a naší snahou bylo detailně a věrohodně popsat způsob života této skupiny lidí, byli jsme nuceni se zaměřit jen na určitou skupinu tohoto hnutí. Z důvodu, že účast na tomto projektu byla dobrovolná, využili jsme metodu samovýběru, která „je založena na principu dobrovolnosti, respektive aktivního zájmu zapojit se do výzkumné studie.“<sup>21</sup>

Do projektu se zapojila tramská osada Žlutá skála, její stávající členové, ale i několik bývalých. Protože během sledovaných akcí této osady probíhá mnoho různých soutěží, zaměřili jsme se pouze na jednu, která v dlouhodobém horizontu zaznamenala jen menší změny. Jedná se o „Zálesácký víceboj“. Tato soutěž se skládá z několika jiných soutěží, zaměřených na vědomosti, obratnost, přesnost, hrubou i jemnou motoriku. Jednotlivé soutěže jsou vyhodnocovány samostatně, formou výkonnostních výsledků a bodovány, poté se jednotlivé body sečtou a tím se zjistí celkově nejlepší soutěžící.

Skupina mne během dlouhodobého pozorování přijala mezi sebe jako rovnoprávného člena, pozorování probíhalo již od roku 2011. Během této doby jsem se seznámil s jednotlivými zvyky a obyčejí pozorované skupiny.

---

<sup>20</sup> ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

<sup>21</sup> MIOVSKÝ, Milan. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. s. 133. ISBN 80-247-1362-2.

### 3.6 Výzkumné metody zpracování dat

Pro zpracování získaných dat byla zvolena metoda **zhuštěného etnografického popisu**, což je analýza spočívající v třídění významových struktur.

Pochopením toho co je etnografie, nebo přesněji co je to dělat etnografii, musíme začít, chceme-li porozumět, co představuje tato forma poznání. Je nutno předem říct že se nejedná o metodologickou záležitost. Z jednoho pohledu, toho učebnicového, etnografie znamená zahájení kontaktů, výběr informátorů, přepisy textů, zapsání rodokmenů, mapování terénu, psaní si deníku, atd. Ale tyto věci, ani způsob práce ani uvedené postupy nejsou podstatou etnografie. Etnografii určujeme, o jaký druh intelektuálního usilování se snažíme a neúnavná snaha o „zhuštěný popis.“ Výsledkem tohoto popisu je, že to co nazýváme našimi daty, je ve skutečnosti naše interpretace interpretací jiných lidí. Jedná se o to, co si myslí, že oni a jejich spoluobčané dělají. Tím dochází k jistému „zastínění“ toho, co potřebujeme k pochopení určité události, zvyku, rituálu, či myšlenky. Jedná se o doprovodné informace, které nás mají připravit ke studiu věci samé.

Jednotlivá analýza tudíž spočívá v třídění významových struktur -, *kteří Ryle nazýval ustavenými kódy, což je trochu zavádějící význam, neboť navozuje představu, že práce antropologa se podobá práci šifřanta, zatímco se mnohem více podobá práci literárního kritika...*“

Etnografie je tudíž zhuštěný popis. Před etnografem stojí – s výjimkou situací, kdy musí sbírat data, mnohovrstevný soubor pojmových struktur, jež se mnohdy vzájemně překrývají a proplétají. Etnograf je tudíž musí nejdříve pochopit a poté rozplést.

*„Dělat etnografii je jako číst (ve smyslu „konstruovat čtení“) rukopis – cizí, vybledlý, plný nejasností, nesrozumitelností, podezřelých oprav a tendenčních poznámek,...*”<sup>22</sup>

---

<sup>22</sup> GEERTZ, Clifford. Interpretace kultur. Praha: Slon, 2000. s. 15- 20. ISBN 80-85850-89-3.

### 3.7 Obsahová analýza dat

Jako výzkumný vzorek jsme zvolili namátkově dvě akce pořádané trampskou osadou a to akci z roku 1982 a 1999. Rok 1982 byl vybrán záměrně, protože se jednalo o první osadní akci, která byla oficiálně pořádána, díky čemuž byla i podrobněji zmapována v osadní kronice. Rok 1999 byl vybrán čistě namátkově při studiu dostupných dat z kronik a z osobních deníků jsme získali i filmový záznam celého dne, tento bude i přiložen. Obsahová analýza jednotlivých dat bude zpracována ve výsledcích výzkumu a v závěru.

#### Rok 1982

*Již roku 1982 přijelo na čtvrtý výroční oheň 126 kamarádů. Celou sobotu od 9 hodin ráno do 23 hodin večer běží jedna soutěž za druhou. I přes to, že dáváme placky jen za první místa, dělám každoročně 35 – 40 placek. Večer k slavnostnímu ohni přichází pravidelně 30 až 40 místních občanů. Vím, že samochvála smrdí, ale musím zde opakovat výroky všech kamarádů, že děláme jedny z nejkrásnějších ohňů, které znají, na kterých se nikdo nenudí a je zde výborná nálada. Každý nám nechává svoji adresu s prosbou: příští rok mi pošlete zvadlo, určitě přijedu. A také přijíždějí. A počet účastníků stále narůstá. Tohle vše nás zavazuje, že ten příští oheň musí být zase o poznání lepší.*<sup>23</sup>

Potlach 1982 večerní soutěž ve zpěvu<sup>24</sup>



<sup>23</sup> TOM, Osadní kronika

<sup>24</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1

Příprava na tuto akci začala probíhat již rok předem. Týden po předchozím potlachu se schází osada a vyhodnocuje jeho průběh, již nyní se předběžně plánuje následující potlach. Sepisuje se seznam úkolů pro jednotlivé členy, sepisují se potřeby a zpracovává předběžná kalkulace. Další přípravná schůzka se koná v květnu 1982, během tohoto setkání jsou již rozděleny jednotlivé úkoly a sepsán seznam návaznosti jednotlivých soutěží. Hlavní příprava probíhá celý týden před potlachem, chystají se soutěže, zázemí pro jednotlivé hosty, dřevo na večerní oheň. Těchto přípravných týdnů se již zúčastňují i jednotliví hosté. Během tohoto týdne se nejen pracuje, ale i aktivně odpočívá, učí se např.: práce s lasem, na nedaleké jízdárně jízda na koni.

Průběh akce, rozvrstvení dnů. Pátek přijíždějí během odpoledne jednotliví kamarádi, všechny přípravy jsou již hotovy. Celý pátek je tak ve znamení vítání, seznamování, stavění přístřešků. Večer se vybalí kytary, hraje se a zpívá.

V sobotu ráno šerif osady všechny zbudil a od devíti hodin do oběda jede jedna soutěž za druhou, začíná se postřehovým závodem, poté probíhají dovednostní soutěže, střelba z luku, hod tomahavkem, střelba ze vzduchovek, házení nožem a sekyrou, řezání a sekání dřeva na čas. Tyto výše popsané soutěže byly zařazeny do Zálesáckého víceboje. Každá soutěž byla jednotlivě vyhodnocena a poté se jednotlivá pořadí sečetla. Poté jsou formou vyřazovací soutěže rozděleny nerozhodné výsledky.

Zálesácký víceboj – střelba z luku<sup>25</sup>

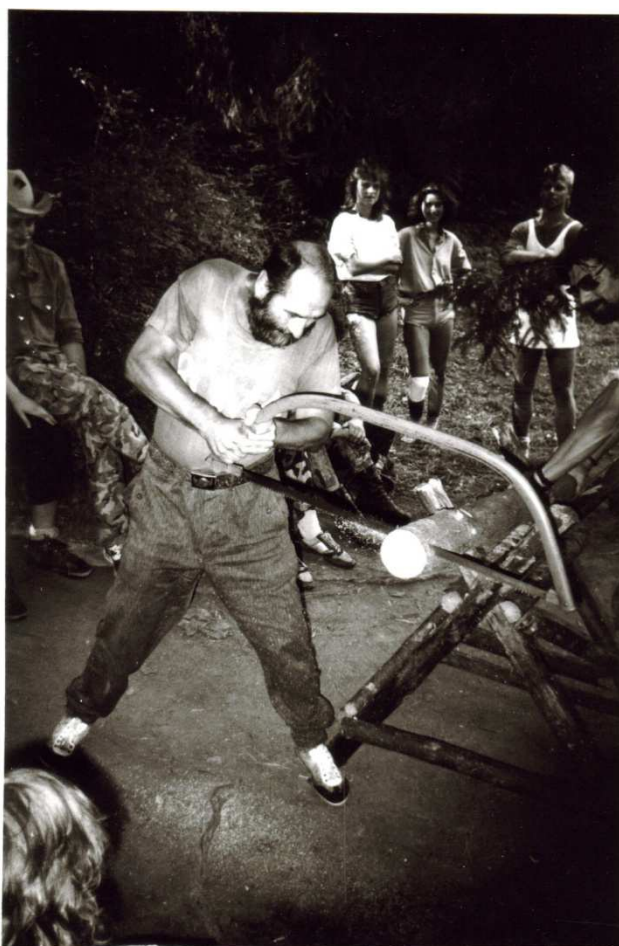


<sup>25</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1



V poledne je vyhlášena přestávka na oběd a od dvou hodin začíná nový koloběh soutěží, nejdříve lehčí potom již silové. Večer v osm hodin se zapaluje oheň a po vyhodnocení denních soutěží, rozjíždí se večerní soutěže (soutěž ve zpěvu, veselé vyprávění, společenské hry atd.). Je zajímavé, že se do těchto soutěží zapojují i obyvatelé z okolních obcí, kteří jinak netrampují a přišli si původně jen poslechnout, jak se bude hrát a zpívat. V neděli dopoledne se ještě soutěží nejdříve jsou to soutěže pouze pro děti, ale i rodiče se chtějí zapojit a tak stejně jako jejich ratolesti skáčou v pytli, hledají jednotlivé rostliny, staví komíny z nařezaných špalíků. Odpoledne se postupně všichni balí a pomalu odjíždějí k domovu<sup>26</sup>.

Zálesácký víceboj – řezání na čas<sup>27</sup>



---

<sup>26</sup> TOM, Osadní kronika

<sup>27</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1

Dle dochovaných záběrů a poznámek v kronice, zde vyplývá snaha jednotlivých účastníků se aktivně zapojit do jednotlivých soutěží, ale i snaha pomoci s přípravou. V průběhu dne jak je výše popsán, již jsou patrné postupy užívané při organizování zážitkově - pedagogických akcí. Z těchto pramenů, žet ještě nelze přesněji určit motivační činitele jednotlivých účastníků.

### Rok 1999

Výroční oheň 1999 tento potlach byl vybrán proto, že kromě písemných podkladů, byla z něj pořízena i filmová nahrávka. Přípravy tohoto potlachu se zúčastnili Tom, Aška, Pískle, Sokolík, Zvířátko, Bublínka a Slim. První přípravná schůzka se uskutečnila 10. – 12. 9. 1998 na osadním srubu. *Sobotní odpoledne jsme strávili ve srubu, přšelo a tak jsme nemohli chystat dřevo na příští potlach. Tak jsme se sesedli kolem stolu a začali debatovat o potlachu. Nejdříve jsme probrali minulou akci, podle ohlasů kamarádů se všem líbila, ale Tom mněl opět připomínky, příliš se mu nelíbila návaznost jednotlivých soutěží, hlavně ho podráždilo, že se na nějaké soutěže příliš dlouho čekalo. No ale celkově byl spokojený. Pak jsme se dohodli, že příští oheň bude koncipován jako zpomínka na starou Žlutou. Použijeme průřez soutěží z minulosti.*<sup>28</sup>

Květen 1999 osada se opět schází na brigádu vyžínání stromků a přitom během večera sestavuje předběžný plán potlachu, většina úkolů je již hotova. Akce se zúčastnili Tom, Aška, Sokolík, Pískle a Bublínka. Sokolík se nejdříve chlubil svým novým přírůstkem do rodiny – narodila se mu dcera, a poté se omluvil, že letos na potlach nepřijedou ani on ani Zvířátko, protože musí pečovat o mrně a Sokolík bude stavět koupelnu. *„Toma jsem moc nepotěšil, ale co se dá dělat, rodina je přece jen na prvním místě. Aspoň sem mu dovezl placky, zvadla a camrátko. Spravil sem letky na šípech, ale soutěže budou muset letos zvládnout bez nás. Večer se pak ještě hrálo a zpívalo, potom Tom otevřel udírnu a vytáhl maso. A jen tak mimochodem prohlásil Bublínka, „hele sehnal sem kameru, co si potlach nahrát?“ našťěstí sehnal i kamaráda co to nahraje.“*<sup>29</sup>

---

<sup>28</sup> SOKOLÍK, Cancák č.3 (osobní deník)

<sup>29</sup> SOKOLÍK, Cancák č.4 (osobní deník)

Příprava na potlach – stavba hranice<sup>30</sup>



O přípravě na tuto akci již více záznamů není, v osadní kronice chybí úplně záznam přípravného týdne, i když se dle osadníků konal. Akce je tentokrát zaznamenána na CD, v kronice je „pouze“ minimální záznam: Potlachu se zúčastnilo 76 kamarádů a večer k táborovému ohni přišlo 15 domorodců. *„Počasí nám přálo, sobotní ráno se vydařilo, jako ostatně každý rok. Ráno, když ještě skoro všichni spali, připravil postřehový závod, ostatní již bylo nachystáno, jen nám letos se soutěžemi musí pomoci i kamarádi. Nakonec se toho shostili se ctí a soutěže probíhaly celkem plynule, večer se také vydařil.“*<sup>31</sup>

Z rozboru získaných dat vyplývá, že příprava na tuto akci splňuje požadavky pro přípravu akcí koncipovaných na základě metodologie zážitkové pedagogiky. Jsou zde již patrné i motivační činitele jednotlivých aktérů. Je zde patrna touha po sounáležitosti s pozorovanou skupinou, snaha se zapojit i přesto, že se někteří nebudou moci zúčastnit přímo pořádané akce. A následná mírná frustrace z toho. Videozáznam průřezu celým hlavním dnem nám ukazuje, nejen snahu o aktivní zapojení účastníků do soutěží, ale i snahu o vzájemnou pomoc a podporu při plnění úkolů. Z pozorování pořadatelského týmu vyplývá, že i přes neznalost teoretických poznatků vedení zážitkově pedagogických akcí, jejich způsob vedení,

---

<sup>30</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1

<sup>31</sup> TOM, Osadní kronika č.2

vysvětlování a popisování jednotlivých soutěží odpovídá této metodologii. Je zde i patrna snaha o sociální sounáležitost, snaha předávat vědomosti a dovednosti mezi jednotlivými aktéry. Je zde patrná neplánovaná snaha o vzájemné učení a předávání zkušeností a to nejen zkušeností týkajících se pouze trampingu, ale i běžných každodenních potřeb. Dochází zde k předávání vědomostí mezi jednotlivými generacemi, pohlavími bez ohledu na sociální status, který zastávají v civilním životě.

### 3.7.1 Rozbor obsahové analýzy dokumentů – zhuštěný popis

Obě popisované akce jsou ve své podstatě koncipovány v souladu s teoretickými poznatky zážitkové pedagogiky, jednotliví pořadatelé, ale i účastníci záměrně a opakovaně vyhledávají podněty, při kterých mohou porovnávat své schopnosti, znalosti a dovednosti s ostatními. Příprava na jednotlivé akce, ze strany pořadatelů, je prováděna systematicky a její průběh svojí koncepcí je sestavován v souladu s metodologií zážitkové pedagogiky. Ze studia dat navíc vyplývá, že během let docházelo a dochází mezi jednotlivými členy osady ke vzájemnému učení, a to převážně formou hry a soutěží. Během těchto soutěží si ověřují jednotliví trampové své nabyté dovednosti a znalosti, přičemž dochází i k sebereflexi.

## 3.8 Sběr dat formou pozorování

Bylo nám umožněno se zúčastnit několika akcí pořádaných trampskou osadou T.O. Žlutá skála a tím blíže se seznámit s trampským hnutím, ale i pozorovat a aktivně se účastnit jednotlivých setkání tohoto vzorku. Abychom lépe pochopili motivaci jednotlivých členů, bylo nutné se zúčastnit i akcí přímo nesouvisejících se zkoumaným projektem, tímto přístupem se nám podařilo posléze získat i přístup do osobních deníků některých členů tohoto hnutí. Během pozorování jsme zjistili i mimo jiné, že mnohdy již tato skupina jisté operace řeší automaticky. Jako v každé sociální skupině i zde dochází k neshodám a konfliktům, ale i přes občasné rozpory působí celkově harmonicky.

Zaměříme se pouze na data relevantní ke zmapování výzkumných otázek. Jednotlivá pozorování probíhala v několika etapách. Nejdříve jsme se zúčastnili přípravných setkání tzv.: „Slezin“ (jedná se o setkání všech zúčastněných, kdy se mimo jiné radí, plánují, ale i vyhodnocují jednotlivé akce). Zde se zaměříme pouze na přípravu pro pozorovaný potlach.

Poté proběhlo dlouhodobější pozorování během tzv.: „Přípravného týdne“, kdy došlo ke konkrétní materiální přípravě na sledovanou akci. Poté popíšeme pozorování z akce jako takové. Zde se zaměříme podrobněji na studium pouze jedné z mnoha soutěžních disciplín.

Slezina č. 1 proběhla o víkendu 9. -11. září 2011 podle informátora „Sokolíka“ se nebudeme letos probírat posezení, ale pouze chystat na nadcházející potlach, příprava proběhne na osadním campu. Přijeli jsme původně pozorovat, způsoby jak se využívají metodologie zážitkové pedagogiky v praxi. V pátek jsme se sešli na campu a ubytovali se. Páteční večer se hrálo a zpívalo, v sobotu během dne jsme chystali dřevo na příští potlach a na zimu. Večer po práci jsme sedli u stolu a začali probírat následující potlach. Nejdříve se probíraly jednotlivé soutěže, které se budou pořádat, hlavní sestava soutěží se bude opakovat, Zálesácký víceboj proběhne dopoledne, trojboj, pelopa, a další soutěže odpoledne. Poté se probíralo materiální zabezpečení, většina soutěží se opakuje, tudíž bude potřeba pouze opravit šípy, nabrousit vrhací nože, udělat nová topora do tomahavků, udělat pozvánky tzv.: „Zvadla“, nakreslit či vypálit placky a camrátko. Zde jsme byli zaměstnáni i my. Tom: *„Ty jsi truhlář vid', tak co kdybys udělal nový topora do tomahavků, a prý i dobře maluješ, tak bys mohl namalovat, nebo vypálit pár placek. Ideálně tak deset. Jo a kdyby sis nevěděl rady, nebo něco potřeboval, klidně zavolej, uvidíme, co s tím půjde udělat.“* Je patrné, že trampové jsou při dělbě práce velmi praktičtí, a mezi sebou necítí žádný ostych, v případě potřeby si o pomoc klidně řeknou. Tímto způsobem jsme se i my sebezdokonalili, naučili jsme se novou techniku malby na dřevo, „Vypalování“.

Ceny pro vítěze soutěží - Placky



Slezina č. 2 proběhla o víkendu 18. – 20. května 2012, v období mezi jednotlivými slezinami týkajícími se přímo potlachů se osada ještě schází na různých akcích např.: Country bál, několik potlachů jiných osad, Trampské vánoce, ale i jarní čištění a úklid louky po záplavách, čištění lesa. Tento víkend byl koncipován spíše odpočinkově, Tom již ve čtvrtek přijel na osadu, zatopil v krbu a poté naložil maso do udírny. V pátek, když jsme přijeli, bylo maso již využité. V sobotu se pouze šlo vyžít mezi stromky na nedaleké pasece. Večer v sobotu jsme u krbu probrali uložené úkoly, kromě nadepsání camrátek bylo již vše připravené. Jediné, co ještě zbylo připravit, byly večerní soutěže k táborovému ohni. Na toto téma proběhl brainstorming. Sice nebyl koncipován podle klasických pravidel, byl silně ovlivněn a režírován Tomem, jednotlivé nápady nebyly ihned zapisovány a občas docházelo od jednotlivých účastníků k okamžité kritice, přesto se dá mluvit o brainstormingu. Nakonec byly vybrány i soutěže pro večer.

Přípravný týden, dřevo na potlach je již připraveno, plán na tento týden byl sestavit hranici, připravit terče na jednotlivé soutěže, připravit camp na příjezd hostů, postavit hráz na koupání spravit lavice na sezení večer u táboráku. Takový byl plán, ale jak jsme během pozorování těchto příprav zjistili důležitým posláním je udělat potřebnou práci a hlavně se u všeho bavit, pracovat tak aby práce těšila a neustále si to prostě užívat. Do práce byli zapojeni všichni, nejen dospělí členové osady, ale i hosté a dokonce i děti jednotlivých účastníků, všichni pomáhali. Při sledování přístupu jednotlivých účastníků, bylo zajímavé pozorovat, jak jinak naprosto cizí lidé, se zde se samozřejmostí starají o cizí děti, jak jsou jim ochotni pomoci a poradit při práci. Ve čtvrtek odpoledne bylo vše připraveno, členové osady postupně zmizeli z campu. Jeli se domů upravit, vykoupat a nakoupit si na víkend.

Potlach – nejdříve zběžně popíšeme celkový průběh, poté se zaměříme na Zálesácký víceboj jako studovaný vzorek. V pátek odpoledne se všichni hosté postupně sjíždějí na osadní camp, vzájemně se vítají a představují. Poté si jdou připravit místa, kde budou nocovat, večer se roztopil venkovní krb, kamarádi vybalili hudební nástroje, hráli a zpívali.

Sobota ráno, osada vstává až v šest hodin, připraví snídani a mezi tím se již Tom vrátil z přípravy postřehového závodu, první soutěže dne. Po snídani Tom probudí celý tábor a v devět hodin začíná první soutěž Zálesáckého víceboje – postřehový závod, letos jsou opět na trase skryty topografické značky, úkolem je co nejrychleji projít vytyčenou trasu, na lístek nakreslit jednotlivé značky a ty poté určit. Za každou nenalezenou, či špatně určenou značku dostává účastník trestnou minutu, vítězem je nejlepší čas. Další soutěže jsou hod tomahavkem, hod nožem a vidličkou. Úkolem těchto soutěží je na deset metrů zasáh-

nout kůl zaražený do země a zaseknout, či zabodnout nůž, tomahavk, vidličku. Za každý zásah je bod, za zaseknutý nástroj jsou body dva, u každé soutěže má účastník k dispozici pět hodů. V případě nerozhodného výsledku se nejlepší znovu rozhazují. Dalšími soutěžemi v dopoledním bloku je střelba z luku a střelba ze vzduchovky. Opět má každý pět střel, vzdálenost je patnáct metrů, zde je bodování dle bodů na terči, maximální počet bodů je 50. Dále probíhá střelba z praku na plechovky, a hod oštěpem na cíl. Střelba z praku probíhá na vzdálenost deseti metrů, cílem je sestřelit pěti ranami co největší množství plechovek. Hod oštěpem probíhá na vzdálenost patnácti metrů, cílem je zasáhnout terč na zemi o rozměru 1x1 metr v tomto terči jsou ještě dva menší čtverce. Tím dopolední soutěže pro dospělé končí. V průběhu těchto soutěží probíhají i soutěže pro děti, házení šipkami, hod míčkem do lví tlamy, srážení plechovek míčkem, házení šipkami na balónky s vodou, rybolov. Poslední soutěž pro děti je klacík přivázaný na prutu a úkolem je co nejrychleji klacík spustit do lahve.

Jednotlivé soutěže musely na sebe navazovat, Zálesácký víceboj<sup>32</sup>



---

<sup>32</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1

Poté je vyhlášena dvouhodinová přestávka na oběd, během ní osadníci vyhodnotí jednotlivé soutěže, ty jsou poté obodovány, nejlepší v soutěži dostává jeden bod, druhý dva atd., jednotlivé body se pak sečtou a z celkového výsledku se zjistí nejlepší zálesák tohoto dne, je to ten s nejnižším počtem bodů. I během přestávky na oběd jednotliví účastníci si chodí půjčovat luk, tomahavky, nože, aby si mohli zopakovat soutěže, které se jim příliš nepovedly. V případě potřeby jdou s nimi jednotliví osadníci a ukazují jim, jak se má správně zacházet s jednotlivými nástroji.

Probíhající trénink střelby z luku<sup>33</sup>



Od dvou hodin probíhají další soutěže, nejdříve fyzicky méně náročné posléze těžší. Jako např.: přesný zásek, trojboj (zde se hází pod nohama kámen, poté se sounož skočí do dálky z bodu dopadu kamene a nakonec se hází prýtkem. Vyhrává ten, kdo se dostane nejdále), pelopa jde o původně indiánskou soutěž dvou protihráčů, hráči mají vymezené kru-

---

<sup>33</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1



hové pole pohybu, každý pouze půlku kruhu, uprostřed je na tyči uvázán míč a úkolem je namotat celý provaz na tyč. Každý hráč smí do míče praštit pouze pěstí, nesmí jej chytit pouze odbíjet. Posléze probíhá hod polenem, podlézaná, párový slalom, skok v pytli a další soutěže. I pro děti jsou pořádány další soutěže např.: sběr bonbonů stejné barvy, ale zapojují se i do soutěží pro dospělé, jen jsou patřičně zlehčeny. Večer v šest hodin je ukončen odpolední blok soutěží.

Přestávka trvá do osmi hodin, kdy proběhne slavnostní zapálení ohně. Již během této přestávky se mohou hlásit zájemci na večerní soutěže. Večer po slavnostním zapálení proběhlo vyhodnocení jednotlivých soutěží a nejlepší z nejlepších byli oceněni plackami. Poté se hrálo a zpívalo, večerní blok soutěží již kromě soutěže ve zpěvu a veselém vyprávění byl koncipován spíše odpočinkově se zaměřením na sociální soutěže, byly zde scénky z večerníčků, později scénky z reklam, soutěž o nejlepšího svůdníka a další. Kolem třetí hodiny ranní se již všichni odebrali spát.

Slavnostní osadní oheň<sup>34</sup>



<sup>34</sup> BUBLINKA, Fotokronika č. 1

Ráno velmi brzy osada opět vstává, aby než se začnou jednotliví účastníci probouzet, byl celý camp uklizen. V osm hodin je již uklizeno, z ohniště vyneseno popel, nespálené dřevo uklizené ve dřevníku, lavičky odneseny na své místo, jednotlivé terče včera používané uklizené v přístřešku. Během dopoledne se postupně jednotliví účastníci probouzejí, po snídani chodí a děkují osadě za pěkně strávený víkend. Nechávací zde své adresy s tím, ať je příští rok osada opět určitě pozve. Později, kolem poledne se balí a s hlasitým AHOJ se loučí a odjíždějí domů.

### 3.8.1 Rozbor pozorování – zhuštěný popis

Příprava, ale i celá akce byla vedena v souladu s požadavky metodologie zážitkové pedagogiky. Jednotliví členové, i přes neznalost teoretických poznatků z tohoto oboru, praktikují tyto metody v praxi. Je zde patrna potřeba sociálního kontaktu mezi jednotlivými účastníky a snaha o prožívání společných zážitků. Všichni, kdo se této akce zúčastnili tak konali ze svobodné vůle a dobrovolně. Během pozorování jsme mněli možnost se zeptat jednotlivých účastníků, proč vlastně soutěží, či proč jezdí ven na tramp, co je tolik láká na trampingu. Odpovědi byli většinou nejednoznačné, společným jmenovatelem byla potřeba si odpočinout od hektické práce, od konzumní společnosti, potřeba prožít nějaké dobrodružství, potřeba setkat se s novými podobně smýšlejícími lidmi. Touha po zážitcích s nimi sdílenými, ale i potřeba získávat informace nejen týkající se trampingu a přírody, ale i předávat si informace z běžného života a to nejen sociální, ale i mezioborové. Dost často se zde mluvilo i o potřebě předávat vědomosti potomkům a nejlepším způsobem je právě společně sdílený prožitek.

## 3.9 Jednotlivé rozhovory a jejich analýza

Jednotlivé rozhovory budou koncipovány následným klíčem. Nejdříve stručně představíme aktéra, poté uvedeme úryvek z rozhovoru a nakonec jednotlivý rozbor. Na závěr zpracujeme souhrnný rozbor rozhovorů formou zhuštěného popisu.

### Šerif osady Tom

Věk 65 let, trampuje již 53 let. S trampigem se seznámil ve 12 letech, od té doby pravidelně jezdí do přírody, v roce 1965 se od kamarádů dozvěděl o táborské škole a tak se do ní přihlásil. Zde se seznámil se způsoby vedení kolektivu, ale i jinými technikami života

ve volné přírodě. Získal zde i instruktorské zkoušky a to pro vedení lyžařských kurzů, táboření ve volné přírodě a tvorbu intenzivního rekreačního režimu.

*Od roku 1980 jsem byl zvolen předsedou Krajské sekce turistiky při svazu mládeže v Hradci Králové. Tím jsem řídil veškeré turistické dění v kraji a všechny krajské sportovní školy. Když jsem se seznámil s nesmyslnou náplní, kterou jsem měl řídit a vyučovat, předělal jsem celou koncepci a osnovy. Rozjeli jsme pod hlavičkou mládeže nové tábornické školy a prakticky jsme vyučovali tramping. Dodnes je mi záhadou, že nás nikdo neodhalil. Vždyť jsme učili o skautingu, Woodkraftu a vůbec pobytu v přírodě. Tím jsme rozšířili řady trampů o několik set dobrých kamarádů a přivodili založení asi 10 trampských osad po celém Východočeském kraji. Pro nás tím přibyla spousta kamarádů, kteří na Žlutou skálu začali jezdit pravidelně opět rozšířil. Patří mezi ně kamarádi Dřevař, Čárlí, Špaček, Vlád'a Ferst, Železnák, později s dcerou Marfušou, Medvědice, Zina, Nedo, Třepeňák, Táňa a spousta dalších.<sup>35</sup>*

*Proč vlastně pořádáš potlachy? Rád se sejdu s kamarády. Taky chci porovnat svoje dovednosti s ostatními kamarády, no a třeba jsem chtěl Sokolíka naučit, jak se má chovat v lese. A aby se dokázal o sebe postarat.*

Z provedených rozhovorů vyplývá, že Tom není obeznámen s teorií zážitkové pedagogiky, veškerá činnost, kterou vyvíjí je koncipována na základě předešlé zkušenosti z tábornické školy a posléze z koncepce Krajské sekce turistiky. Důvodem proč pořádá tyto akce je jeho potřeba, se vzájemně setkávat s kamarády a porovnat své dovednosti s ostatními. Není pro něj důležitý výsledek jednotlivých soutěží, ale hlavní je ten zážitek, prožitý s kamarády. Důležitá je i možnost pravidelně se setkávat a společně si předávat informace a vědomosti.

## **Aška**

Věk 62 let, přesto že se aktivně zúčastňuje jednotlivých potlachů i příprav na ně, necítí se být tramp. V počátcích osady jezdila do přírody se svým mužem, posléze již jezdí pouze na osadu, popřípadě na Country bály.

---

<sup>35</sup> TOM, Kronika T.O.Žlutá Skála

*„ Já nejsem tramp, jen jsem jezdila s manželem na dovolenou pod stan. Později jsem jezdila do přírody jen proto, že syn měl problémy s průduškami a doktor doporučil, že se má zdržovat co nejvíce v místech s tekoucí vodou. “*

Tudíž se podílí „pouze“ na organizaci potlachů a stará se o žaludky osadníků, v případě potřeby se zapojuje i do pořádání a organizace soutěží. Jinak se do soutěží nezapojuje, jediné, co ji na těchto akcích přitahuje, je možnost se setkávat s kamarády.

### **Pískle**

Věk 42 let, s trampingem se seznámila v 17 letech, od té doby jezdí pravidelně, členkou osady se stala v roce 1987 a od té doby se pravidelně zúčastňuje všech akcí osadou pořádaných.

*Snaží se alespoň jednou měsíčně jet kamkoli do společnosti trampů. „proč vlastně jezdím? To je docela složitá otázka, ani jsem se nad ní nikdy nezamyslela. Asi proto, že se ráda setkávám s kamarády, seznamuji se s novými lidmi, mám ráda přírodu a country hudbu. A proč na těch akcích soutěžíš a chystáš soutěže na osadě? Ale vždyť to je normální, jde se soutěžit, soutěžím, hlavně je u toho sranda a můžu se porovnat s ostatními. Asi v tom hledám ten zážitek, tu radost když se mi daří. A co když se zrovna nedaří? Nikdo nejsme dokonalejší, když mně to nejde, buď to zkusím znova, nebo mně někdo poradí a pomůže, hlavně, že se u toho bavíme. Počkej, tobě nevadí, že se ti někdo může třeba posmívat, že ti něco nejde? Proč?!? Nevím o nikom, že by se posmíval, občas si děláme vzájemně srandu, ale nikdy jsem neviděla takový to zlý posmívání.*

Ven jezdí, protože ráda setkává nové lidi, a ještě radši ty které již zná, ráda si s nimi i zasoutěží, vždy se těší na nové zážitky. Přesto, že nezná teorii zážitkové pedagogiky, uvědomuje si, že se během ježdění naučila mnoho nového. Mezi naučené dovednosti zařadila, střelbu z luku, práci nožem a sekerou, dále se naučila poznávat rostliny, topografické značky, umění života v přírodě a táboření, atd.

### **Sokolík**

Věk 37 let, byl vychováván v duchu trampského hnutí již od narození, jistou dobu aktivně pracoval, jako vedoucí v ČTU, zde se seznámil se způsoby vedení skupiny, plánování a organizování táborů. V roce 1989 si začal psát svůj osobní deník „Cancák“, a během

studia dostupných dat nám umožnil do něj nahlédnout. V dnešní době již z rodinných důvodů není příliš aktivní, zúčastňuje se akcí pořádaných osadou, ale jinak jezdí ven zřídka. Jedním z důvodů nižší účasti je i to, že se odstěhoval cca 200 km od osady za prací. Ale už se těší, až budou děti velké a bude moct opět jezdit.

*Jezdíš ven? Jo, ale na můj vkus dost málo. Ted' to moc nešlo, protože jsem mněl malý děti a postupně předělávám barák, tak není moc času ani peněz. Aspoň na osadu jezdíme pravidelně. A co děti voziš je ven? Ale jo, na osadu jezdíme celá rodina, ale třeba když jedu v zimě na vandr tak jedu radši sám, na to mají dost času. Co myslíš, přineslo ti něco trampování do života? Hmmmm, ale jo třeba samostatnost, musel sem se naučit vařit, postarat se celkově o sebe, vono to ani jinak nejde, když někam dojedeš vlakem, pak si najdeš nějaký kousek tý panenský přírody, musíš se o sebe umnět postarat. Vona příroda je mnohdy nevyspytatelná, nedávno jsem jel na vandr do hor, to bylo myslím v roce 2005 koncem dubna venku jaro, vedro, všude všechno kvetlo, no supr na vandr, večer jsme se uložili ke spánku jen tak pod širák a ráno bylo všude kolem cca 7cm sněhu, no nenaštvalo by tě to? A přece si kůli troše sněhu nezkazíme víkend, nebo nepojedem hned domů.*

Respondent má povědomí o zážitkové pedagogice, během doby kdy jezdí mezi trampy, se dle něj naučil vlastně vše, co dnes umí a ovládá, o zážitkové pedagogice se dozvěděl při školeních, jako vedoucí v ČTU. Sice zná jednotlivé postupy, ale necítí potřebu je aplikovat, zážitková pedagogika je pouze teorie, kterou jeho otec již dávno používá. Jinak co hledá v tramském hnutí? Hlavním důvodem proč jezdí ven, je láska k přírodě, touha setkávat se s novými kamarády. Možnost porovnání svých dovedností s ostatními, ale i získávání nových informací. Mimo jiné vyhledává i zážitky spojené se soutěžemi a s pobytem mezi ostatními trampy. Jinak je rád, že formou hry může předávat své vědomosti dál svým dětem.

### **Zvířátko**

Věk 33 let, stejně jako Sokolík byla vychovávána v tramském hnutí. Oba její rodiče byli trampy a pravidelně jezdili do přírody. Stejně jako její muž je v dnešní době málo aktivní, ze stejných důvodů. Vzdálenost, děti, rodina, ekonomická situace. Členkou osady se stala v roce 2000. Na osadu jezdí od roku 1998.

*Co tebe přivedlo k trampingu? Táta i máma jezdili a mne s bratrem prostě tahali s sebou. To zní jako by se ti to příliš nelíbilo? Ale jo někdy to bylo supr, ale jindy jsem tátu*

*proklínala. Zvlášť když dorazil domů pozdě večer, vytáhl nás z postele, že jedem na vandr. To byla síla. A vy jste jezdili na nějakou osadu? Spíš ne, táta i mamka hráli tehdy v kapele, později si táta koupil chalupu v Liticích a tak jsme jezdili hlavně tam, potlachy jako jsou tady na Žlutce jsem poznala až se Sokolíkem. Tady jsem se učila používat luk a .....*

Je ráda, že má možnost jezdit, miluje přírodu, hledá mezi trampy zážitky, ráda se seznamuje s novými lidmi se stejnými zájmy, je nadšená, když se může přiučit něčemu novému. Vyhledává mezi trampy i užitečné rady pro běžný život. Do přírody bere i obě děti, je to zdravé, naučí se něco nového a je to pro ně i prevence, aspoň se nechytanou špatné party. Dále je ráda, že tyto akce prožívá celá rodina společně a aspoň touto formou získává rodina společné zážitky.

### **3.9.1 Rozbor rozhovorů – zhuštěný popis**

Jedním z hlavních motivů pořádání jednotlivých akcí je potřeba setkávat se s lidmi stejného zaměření, porovnat své vědomosti a dovednosti s ostatními. Jedním z důvodů setkávání je i potřeba sdílení zážitků a prožitků, ale i vědomostí. Krása a čistota přírody motivuje i jednotlivé trampy ke snaze zachovat tuto čistotu pro své potomky. Mnohdy zde hraje i roli ekonomická stránka, protože větší část trampského hnutí se rekrutovala a rekrutuje z řad dělnické třídy. Dalším z důvodů je potřeba aktivního odpočinku a to odpočinku nejen od pracovních povinností, ale i celkově od konzumního způsobu života. Je zde patrna i snaha rodičů o zapojení svých dětí do těchto aktivit a to nejen z důvodu společného trávení volného času, ale i ze snahy ochránit potomky od patologických jevů společnosti. Většina si uvědomuje, že během těchto setkání dochází i k vzájemnému předávání informací, tudíž učení. A protože si většina zachovává duši dítěte a děti si nejraději hrají, i způsoby učení a získávání nových vědomostí je volen formou her a soutěží. Proto mnozí jezdí i zcela plánovitě na konkrétní akce, protože si uvědomují, že během jednotlivých her a soutěží se mohou postupně zdokonalovat, popřípadě učit novým dovednostem. A naopak mohou pomoci a poradit ostatním.

## 4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

V této kapitole se zaměříme na to, jsou-li naplňovány teoretické požadavky zážitkové pedagogiky při plánování a uskutečňování jednotlivých akcí, či nikoli. Jak je již patrné z předchozích vyhodnocení zkoumání, jedná se o naplňování teoretických požadavků zážitkové pedagogiky formou nezáměrného intuitivního vzdělávání.

### 4.1.1 Kolbův cyklus

Během pozorování a porovnáním výsledků jednotlivých účastníků při plnění zadaných úkolů, jejich následného vyhodnocení dochází u jednotlivých účastníků k sebereflexi, v případě i mírného neúspěchu je patrná snaha tento nedostatek odstranit. Vzhledem k tomu, že se většinou jedná o dovednostní soutěže, dochází k okamžité zpětné vazbě, kdy instruktoři, ale i ostatní účastníci se snaží svým méně úspěšným kolegům, poradit a pomoci.

*Zvídátka: „Dnes již ovládám docela obstojně všechny základní soutěže, ale když jsem začala jezdit sem na osadu, neovládala jsem skoro nic. Nejhorší byla střelba z luku, hod nožem a tomahavkem, to mi vůbec nešlo. Vlastně až tady jsem držela poprvé v ruce luk, naštěstí se o mě postaral Sokolík, ukázal mi, jak se to drží, a potom se mi celý den věnoval, dokud jsem se to nenaučila. Když se mi nedařilo, ukázal mi jinou techniku, vysvětlil, co a jak a já zase zkoušela. Házet nožem a tomahavkem mně naučil Tom, ukázal mi, jak se má správně držet a hodit, pak jsem to zkoušela. Nakonec se mi začalo dařit, dnes už můžu říct, že i tyto disciplíny ovládám a to jen díky pomoci kamarádů, prostě mně to naučili.“*

### 4.1.2 Maslowova pyramida potřeb

Během studia dostupných dokumentů, jsme zjistili, že v této pozorované skupině dochází k rovnoměrnému naplňování všech výše popsaných potřeb. Jednotliví účastníci si nacházejí ve skupinách se stejným zaměřením své životní partnery, vstupují i přestupují mezi jednotlivými trampskými osadami, mají snahu se sebezdokonalovat v jednotlivých úkolech, a tím zvýšit své konkrétní dovednosti. Často se projevuje snaha pomáhat, to je patrné nejen na jednotlivých brigádách na čistění lesa, ale dochází i k vzájemné pomoci mezi jednotlivými členy trampského hnutí. Z jednotlivých pozorování a rozhovorů vyplývá, že většina účastníků těchto akcí nehledá jen konzumní trávení volného času, ale záměrně vyhledávají akce, na kterých mohou zlepšit své dosavadní vědomosti a dovednosti, tím u nich dochází k záměrné sebereflexi.

Tom: *Sokolíka jsem od malička učil být samostatným. Ve třech letech mněl již svou sekeru a postupně se učil sekát dříví, později pomáhal s řezáním, asi ve druhé třídě se začal učit střílet, nejdřív ze vzduchovky a poté z luku. Jinak se musel naučit poznávat rostliny, prvně jsme ho s Ažkou učili ty jedovatý, poté léčivky. Každý rok sbíráme houby, tím se je naučil poznávat taky.*

Sokolík: *Tom ti určitě, už říkal, jak mne od mala cepoval a učil. Já se snažím všechno naučit své děti. Jak jsi našel svoji ženu? Ale náhodou, to jsem byl v Hradci Králové a kamarád tam slavil narozeniny, tam jsme se poznali. Pak jsme spolu párkrát jeli na vandr, většinou nás zradilo počasí, hned na prvním jsme promokli na kůži. Kromě dokladů jsme nemněli nic suché, ale užili jsme si ten víkend v lese i tak, no a po roce jsme se zasnoubili a po dalším jsem si ji vzal.*

#### **4.1.3 Organizace týmu**

Během pozorování příprav na potlach, jsme zjistili, že v této osadě panuje direktivně-týmové vedení. Šerif osady v případě rozhodování poskytuje prostor všem členům, ale v případě neshod, nebo v případě pře učiní pouze on konečné rozhodnutí. Co se týče jednotlivých rolí členů osady, jejich funkcí a povinností, dochází zde ke zvláštnímu prolínání. Během pozorování vyplynulo, že každý člen se podílí na všem, většinou stejnou měrou. Hlavní zodpovědnost má šerif, ten svolává jednotlivé schůzky, domlouvá akce, stará se o materiál a finance. Toto je patrné hlavně z pozorování na jednotlivých slezinách.

#### **4.1.4 Skladba programu akce**

Během pozorování skladeb jednotlivých potlachů jsme došli k poznání, že tyto principy se na tramských akcích dodržují. Vzhledem k tomu, že většina účastníků se již zná, nejsou již zařazovány hry pro vytváření skupin. Je sice pravdou, že noc je určena pro spánek, ale tramské akce jsou plánovány většinou jen jako akce víkendové, proto jsou zařazovány i večerní a noční hry. Tyto jsou již koncipovány jako odpočinkové, zábavné a dost často kolektivní hry.

#### **4.1.5 Skladba programů v rámci dne**

Skladba programu je skutečně řazena dle těchto výše popsanych postupů, ráno se začíná pohybovými soutěžemi, před obědem i po polední přestávce se zařazují fyzicky méně náročné soutěže, které se pozvolna opět stěžují a volně přecházejí do skupinových, či párových her. Večer po vyhodnocení denních soutěží jsou již zařazovány do denního programu



jen sociální hry s menší strukturovaností, dále se zařazují soutěže nenáročné na fyzickou kondici účastníků, jako např.: soutěž ve zpěvu, veselém vyprávění apod.

#### 4.1.6 Cílená zpětná vazba, reflexe a sebereflexe

Během pozorování jsme sledovali snahu účastníků si vzájemně pomoci a poradit, jednotlivci se snažili po méně úspěšném splnění úkolu zjistit místo, kde chybovali a následně tuto chybu odstranit. Vzhledem k tomu, že většina účastníků na tyto akce jezdí dlouhodobě, jednalo se u nich o cílenou sebereflexi. Sami instruktoři během jednotlivých her využívají zpětnou vazbu pro zařazování dalších her. Dle ohlasu účastníků tak mírně upravují předem připravený scénář dne, aby nedocházelo ke zbytečným časovým prodlevám a aby udrželi zájem o jednotlivé soutěže.

#### 4.1.7 Přínosy zážitkové pedagogiky v tramském hnutí

Z výsledků pozorování, rozhovorů a studií dostupných historických pramenů vyplývá, že trampové si vzájemně své vědomosti, zkušenosti a dovednosti předávají navzájem, a to většinou formou hry, nebo soutěže. Tímto způsobem se vzájemně učí, své nově nabyté vědomosti i dovednosti poté podrobují zkouškám, formou soutěže a tím si je i prohlubují.

*Tom: Jezdil jsem na vandry již chvíli, ale nikdy mne nenapadlo se zajímat nějak více o bylinky, až Aška mně ukázala jejich rozmanitost a možnosti využití. .... Nikdy jsem netíhl k rybářství, ryby jsem nejedl, a proto mne nikdy moc nezajímaly, až přijel kamarád Železnák, velký rybář a naučil mně je chytat i poznávat. .... jednou jsme byli s kamarády na ranči na Hejdě, byl tam s námi i kamarád Molík a strašně se mu líbilo, jak tamní trampové ovládají bič. Tak si ho půjčil a šel se s ním učit, za půl hodiny došel, celý zbitý, natržené ucho, to jsem mu musel zašít, ale za měsíc přijel k nám na osadu a dokázal si ustřelit bičem cigaretu z úst....*

## 4.2 Závěr – vyhodnocení dat

Z jednotlivých pozorování, rozhovorů a studia dostupných dat jsme zjistili, že pozorovaná skupina nemá teoretickou znalost metodologie zážitkové pedagogiky a přesto jejich akce vycházejí právě z této metodologie. Postupem času se jednotliví členové samovolně vzájemným pozorováním a pomocí vypracovali do pozice, kdy by mohli pracovat jako instruktoři zážitkových akcí. Jedním náznakem znalosti teoretických poznatků z této oblasti zkoumání, je znalost Toma, který se zúčastnil tábornické školy a posléze se seznámil s metodologií intenzivního rekreačního režimu. Tyto vědomosti posléze využil jako Krajský předseda sekce turistiky. Svě vědomosti a dovednosti předával tak dále novým členům osady, ale i kamarádům na osadu jezdícím. Tímto způsobem docházelo a dochází k neuvědomělé pedagogické činnosti a vzdělávání v tramském hnutí. V osadě se nachází ještě jeden člen, jež má již do značné míry znalost teorie zážitkové pedagogiky, je jím Sokolík, který se s těmito teoriemi seznámil na kurzech pro instruktory ČTU, ale sám nemá potřebu tyto znalosti používat, protože jsou již dávno během jednotlivých akcí praktikovány.

Důvodem proč se tito lidé opakovaně scházejí, je potřeba společného prožitku a jeho sdílení s lidmi stejného, nebo podobného zaměření. Během jednotlivých akcí si tak formou zážitku předávají vzájemně své vědomosti a dovednosti. V případě, že některý z členů neovládá nějakou dovednost a chce-li se jí naučit, jsou ostatní připraveni ji tuto dovednost naučit. V případě vědomostí, zde ještě navíc dochází k cílenému samostudiu spojenému s reflexí a sebereflexí. Jednotliví členové se snaží neustále zdokonalovat, rozšiřují si vědomosti a o tyto se posléze dělí s ostatními.

Jednotlivé skupiny, ale i celá komunita tramského hnutí, takto nenásilně, formou hry, nebo soutěže, formují postoje, vědomosti i dovednosti jednotlivých členů. Ti poté takto nabyté vědomosti a dovednosti předávají dalším, popřípadě svým dětem. Tím zde dochází k neuvědomělému, ale zcela plánovitému učení hrou.

**SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY**

- 1) PELÁNEK, Radek. Příručka instruktora zážitkových akcí. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-636-5.
- 2) PELÁNEK, Radek. Zážitkové výukové programy. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-656-8.
- 3) ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0
- 4) REITMAYEROVÁ, Eva a Věra BROUMOVÁ. *Cílená zpětná vazba*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-317-8.
- 5) HURIKÁN, Bob. Dějiny trampingu. Praha: Novinář, 1990. ISBN 80-7077-432-0.
- 6) MIOVSKÝ, Milan. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1362-2.
- 7) MIKŠÍK, Jiří. Pobyť v přírodě. Kroměříž: 1964.
- 8) SVOBODA, Mojmír, Dana KREJČÍŘOVÁ a Marie VÁGNEROVÁ, Psychodiagnostika dětí a dospívajících. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-545-8
- 9) GEERTZ, Clifford. Interpretace kultur – vybrané eseje, Praha: Slon, 2000. ISBN 80-85850-89-3
- 10) KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu, Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0
- 11) PLAMÍNEK, Jiří. Tajemství motivace. Praha: Grada, 2007. s. 40 - 49. ISBN 978-80-247-1991-7.
- 12) PLAMÍNEK, Jiří. Vedení lidí, týmů a firem - Praktický atlas managementu – 4., zcela přepracované vydání. Praha: Grada, 2011. s. 106. ISBN 978-80-247-3664-8.
- 13) TOM, Kronika T.O. Žlutá Skála
- 14) TOM a kol., Osadní kronika
- 15) TOM a kol., Osadní kronika č. 2
- 16) SOKOLÍK, Cancák č. 2
- 17) SOKOLÍK, Cancák č. 3
- 18) SOKOLÍK, Cancák č. 4
- 19) BUBLINKA, Fotokronika č. 1

20) <http://www.tabornici.cz/>

21) <http://www.gymnasion.org/>

**Periodika:**

Gymnasion. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2004. ISSN 1214 603X.

## SEZNAM PŘÍLOH

Jako přílohu bakalářské práce přikládáme videozáznam jedné ze studovaných akcí. Jedná se o celodenní záznam z akce konající se v roce 1999.